

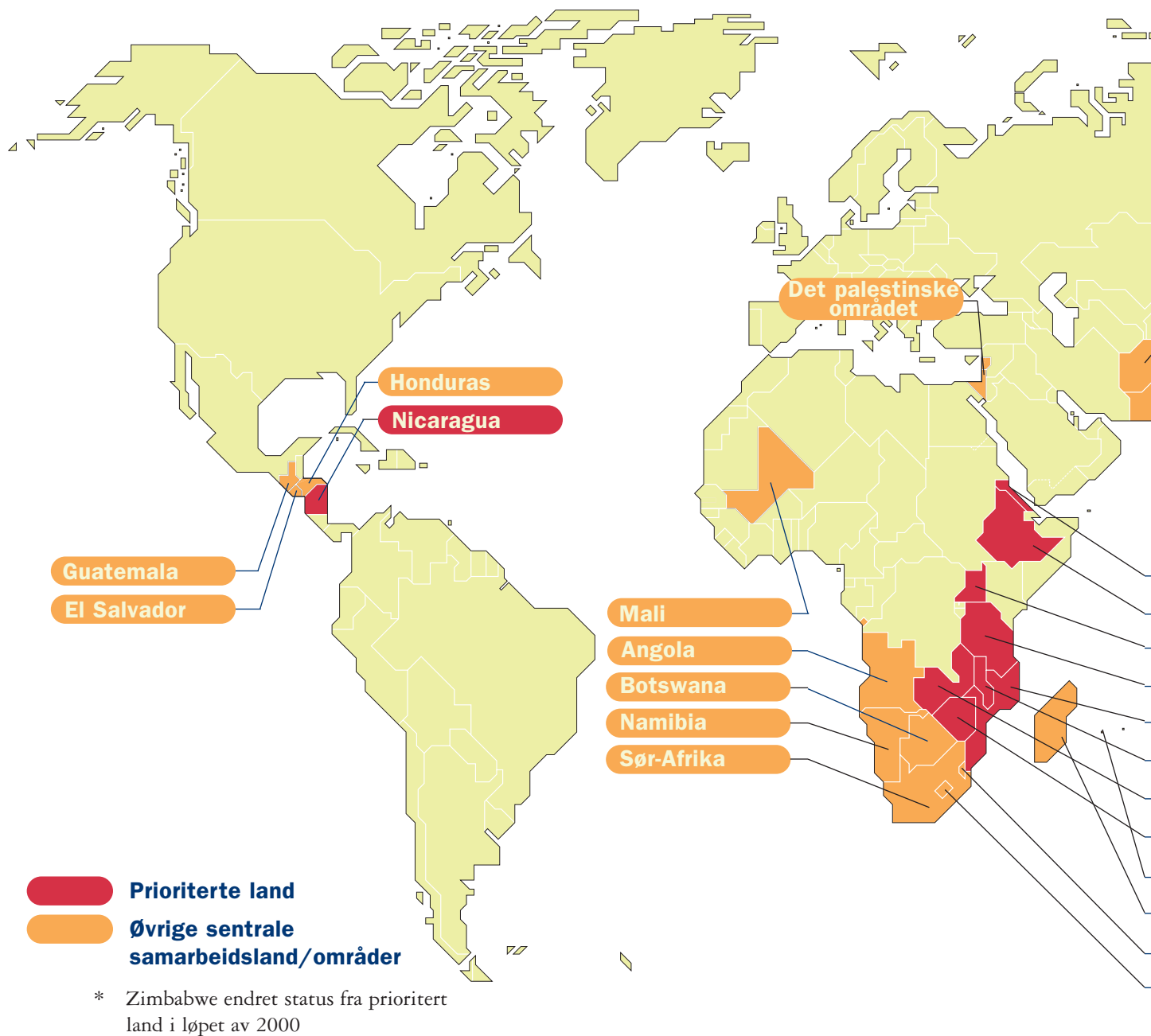
Årsrapport 2000

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

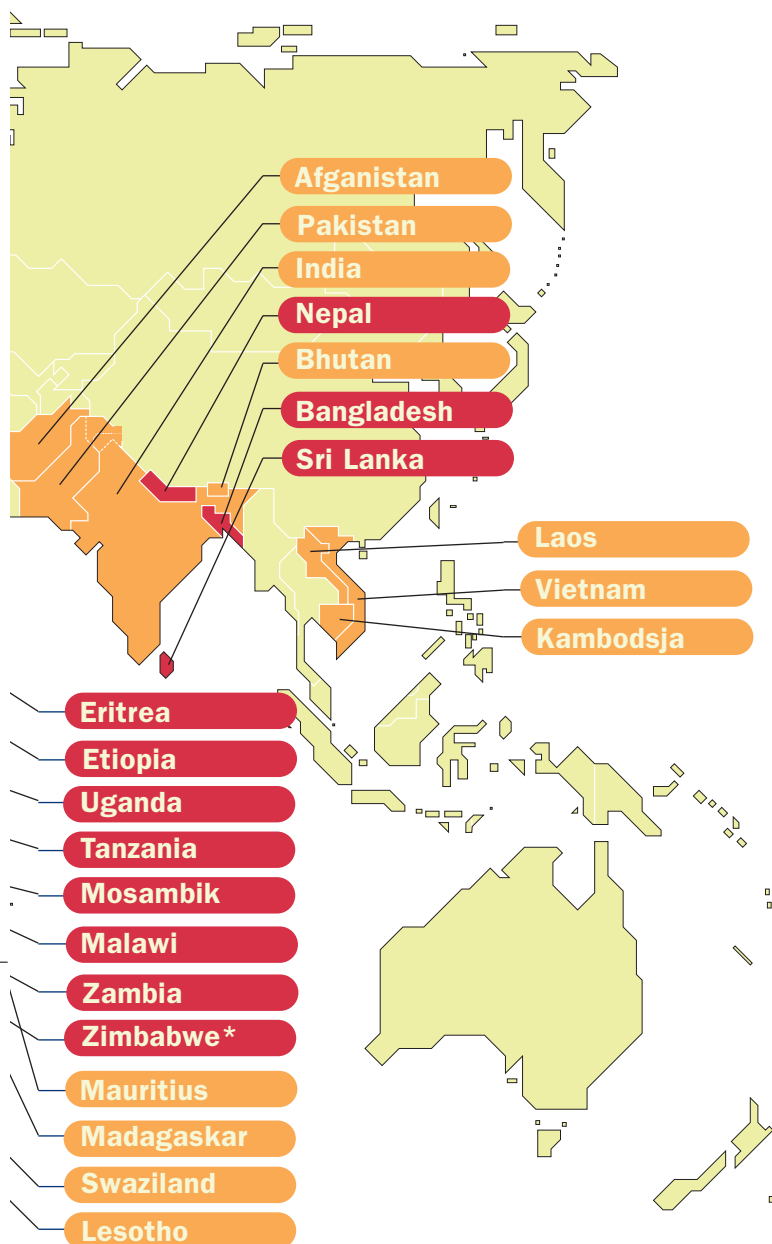
Geografisk fordeling

Netto bilateral bistand gjennom NORAD fordelt på resultatområder og regioner 2000

	Sosial utvikling		Økonomisk utvikling		Fred, demokrati & menneskerettigh.		Humanitær innsats		Annet ¹⁾		Total	Reg. vis andel		Kvinner og likestilling		Miljø og naturressursforvaltning	
	mill kr	%	mill kr	%	mill kr	%	mill kr	%	mill kr	%		mill kr	%	mill kr	%	mill kr	%
Afrika	785,7	41,0	738,0	38,5	268,8	14,0	0,0	0,0	122,7	6,4	1 915,3	51,8	536,4	28,0	438,3	22,9	
Asia	430,1	46,4	253,0	27,3	98,5	10,6	0,3	0,0	144,9	15,6	926,8	25,1	250,2	27,0	293,1	31,6	
Latin- Amerika	114,9	30,9	114,7	30,8	107,2	28,8	0,0	0,0	35,0	9,4	371,8	10,1	115,1	31,0	90,8	24,4	
Europa	57,2	46,4	52,4	42,4	13,8	11,2	0,0	0,0	0,0	0,0	123,4	3,3	1,6	1,3	4,2	3,4	
Oceania	0,9	35,8	0,1	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	59,2	2,5	0,1	2,2	87,5	1,5	59,2	
Globalt uspesifisert	148,1	41,3	37,8	10,5	18,2	5,1	0,0	0,0	154,8	43,1	358,9	9,7	19,7	5,5	63,3	17,6	
Total	1 536,8	41,5	1 196,1	32,3	506,6	13,7	0,4	0,0	458,9	12,4	3 698,8	100,0	925,2	25,0	891,2	24,1	

1) Omfatter DAC-sektorene 410, 420 og 998

Geografisk fordeling

- norsk bistandssamarbeid fordelt på regioner

Over halvparten av norsk bilateral (tosidig) bistand gjennom NORAD går til Afrika. Tallet for 2000 er nær 52 prosent, en svakt nedgang fra 1999 (53 prosent) og 1998 (56 prosent). Det er et mål i norsk utviklingssamarbeid at 55 prosent av bistanden skal gå til Afrika, der flertallet av de fattige landene befinner seg. Bistanden til Asia har en andel på 25 prosent, det samme som året før. Også bistanden til Latin-Amerika holder seg på et stabilt nivå, vel 10 prosent av total bistand. Det er en økning, fra vel 8 (1999) til nær 10 prosent i den globale bistanden på tvers av regioner og sektorer. Dette gjelder blant annet innsats for miljø, kvinner og likestilling samt støtte til DAC-sektorene (DAC er utviklingskomiteén for OECD, organisasjonen for samarbeid og utvikling).

- 2** Geografisk fordeling for NORADs bistandssamarbeid
- 4** Nøkkeltall og overordnede mål for NORADs virksomhet
- 5** Store utfordringer for bistanden, intervju med NORADs direktør
- 8** Resultatområdet sosial utvikling
- 10** Meget pluss! Om forsknings- og høyskolesamarbeid
- 12** Resultatområdet økonomisk utvikling
- 14** Verden kjemper mot aids. Om aids i et økonomisk perspektiv
- 16** Resultatområde fred, menneskerettigheter og demokratiutvikling
- 18** Korrupsjon = tyveri. Om kampen mot økt korrupsjon
- 20** Makt til de fattige. Om utvikling av det sivile samfunn
- 22** Kultur i bistanden
- 26** Resultatområdet kvinner og likestilling
- 30** Resultatområdet miljø- og naturressursforvaltning
- 34** NORADs strategi mot 2005
- 36** Sentrale begreper i bistanden
- 37** Norsk bistandssamarbeid i tall og statistikk
- 56** Norske bistandsrepresentasjoner
- 57** Organisasjonskart for NORAD

NORAD
2000

2•3

Redaksjon: Kjell Storløkken, Tone Bratteli, Ingebjørg Størfing, Erling Eggen, Rannveig Rajendram, Inge Tveite, Kirsten Brekke, Knut Oppsal

Produksjon: Sørvis Presse & Informasjon AS, Camilla Solheim.

Repro og trykk: Erik Tanche Nilssen AS

Totalt opplag: 12.000

Norsk utg.: ISBN 82-7548-179-1

Omslagsbilde: "Følelser og kjærlighet"

av Kitogo Alli Kitogo (Tanzania)

Trykt på miljøvennlig papir i norsk og engelsk utgave, mai 2001.

Mål og roller i utviklingssamarbeidet

Overordnet mål for NORADs virksomhet

Det overordnede målet for norsk bistand er å bidra til varige bedringer i økonomiske, sosiale og politiske kår for befolkningen i utviklingslandene, med særlig vekt på at hjelpen skal komme de fattigste til gode. Dette betyr imidlertid ikke at norske bistandspenger overføres direkte til målgruppen. Samarbeidspartnere og mottakere av bistanden er først og fremst aktører innen statlige og lokale myndigheter, det sivile samfunn og det private næringsliv. De får forvaltningsansvaret for norske bistandspenger og dermed ansvar for utvikling i eget land. I samarbeid med partnerne arbeider NORAD for utvikling som på sikt skal komme de fattigste til gode.

Nøkkeltall for NORADs virksomhet¹⁾

Forbruk (NOK mill.)	1998	1999	2000
Administrasjon ²⁾	296,3	343,9	356,1
Bistand til prioriterte land og regioner ³⁾	2 025,2	2027,5	2092,7
Afrika	1 550,8	1 552,8	1 540,7
Asia	345,6	337,1	349,0
Mellom-Amerika	128,7	137,6	111,3
Midtøsten ⁴⁾	97,6	94,4	90,4
Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	890,9	907,0	985,8
Herav bistand via frivillige organisasjoner	726,2	741,0	732,2
Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	29,1	14,5	14,9
Miljø og naturressursforvaltning	209,3	162,8	160,0
Næringsutvikling og økonomisk utvikling	470,6	437,2	398,9
Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	54,9	53,9	56,2
Generelle bidrag - FN organisasjoner ⁵⁾	58,4	39,7	41,1
Generelle bidrag - andre organisasjoner	5,8	0,0	0,0
Fred, forsoning og demokrati ⁶⁾	58,9	49,6	43,0
TOTALT FORBRUK	4 197,0	4 130,5	4 148,8
Bevilgning (NOK mill.)			
Bevilgning over statsbudsjettet	4 019,2	4 089,2	4 146,7
Overført fra forutgående år	231,5	69,8	54,8
Disponibel bevilgning	4 250,7	4 159,0	4 201,5
Regnskap (pr.31.12.98)	-4 197,0	-4 130,5	-4 148,8
Ubrukte/inndratte midler	53,7	28,5	52,7

¹⁾ Oppstillingen gjelder kun NORAD. For 2000 disponerte UD i alt NOK 7 019,1 mill. som fordelte seg på administrasjon (NOK 206,6 mill.), bilateral bistand (NOK 2 798,1 mill.), multi-bi bistand (NOK 1 154,2 mill.), og multilateral bistand (NOK 2 860,2 mill.).

²⁾ Omfatter både administrasjon i Oslo og ved utestasjonene.

³⁾ Inkludert Fredskorpset

⁴⁾ I 1998 og 1999 kap 0191 - Tilskudd til Det Palestinske området.

⁵⁾ Innkjøp til FNs matvareprogram (WFP)

⁶⁾ F.o.m 1998 kap 0192 - Tilskudd til det tidligere Jugoslavia.

Stortingets rolle

Stortinget fastsetter målene for utviklingssamarbeidet, bestemmer hvilke land og regioner som skal prioriteres og beslutter hvor mye penger som skal brukes. Verdens fattige er den viktigste målgruppen for norsk bistand, noe som gjenspeiles i valg av prioriterte land i utviklingssamarbeidet.

Regjeringens rolle

Regjeringen fremmer forslag til retningslinjer for utviklingssamarbeidet gjennom meldinger og proposisjoner til Stortinget, og utarbeider årlige forslag til bistandsbudsjett.

Utenriksdepartementets rolle

Utenriksdepartementet er ansvarlig for utformingen av bistandspolitikken og vedtar strategier for samarbeidet med de enkelte land. Utenriksdepartementet forvalter også Norges multilaterale bistand og den norske nødhjelpen.

Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes er politisk og faglig ansvarlig for norsk bistand.

NORADs rolle

NORAD forvalter det langsiktige stat-til-stat samarbeidet med nærmere tjue land i Afrika, Asia og Mellom-Amerika. NORAD arbeider gjennom de norske ambassadene og har slik gode forutsetninger for å føre en dialog med samarbeidspartnerne om prioriteringer og rammebetingelser for utviklingssamarbeidet. NORAD kanaliserer også en betydelig del av norske bistandsmidler gjennom norske samarbeidspartnere i 80 andre utviklingsland i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa.

Norske fagmiljøers rolle

NORAD samarbeider i større eller mindre grad med norske fagmiljøer når det gjelder vurderinger og resultatoppfølging av utviklingssamarbeidet med de enkelte utviklingsland. Fagmiljøene yter også verdifull assistanse som rådgivere og samarbeidspartnere for Norges samarbeidsland.

Mottakernes rolle

Mottakerne av bistanden får forvaltningsansvaret for norske bistandspenger. NORAD legger vekt på at samarbeidslandene selv må ha hovedansvaret for utvikling.

Store utfordringer for bistanden

*Direktør Tove Strand ser at bistand nytter.
- Folk griper sjansen når de får den.*

Direktør Tove Strand hadde i 2000 i stor grad fokus på en omorganisering av NORAD. Femårsstrategien - NORAD bekjemper fattigdom - ble vedtatt i 1999 og satte krav til nye arbeidsmetoder i bistandsorganisasjonen.

- For å vite hvordan man best skal bekjempe fattigdom må man vite hvordan samfunnet fungerer. Den nye strategien krever analyse på mange plan - i forhold til myndighetene, det sivile samfunnet og privat sektor. Vi må se hvilken kapasitet, kunnskap og kompetanse landet har, sier Tove Strand.

"Nye NORAD"

De nye arbeidsmetodene krevde ny struktur i NORAD. Arbeidet startet på begynnelsen av året, og etter de sedvanlige ni månedene ble "nye NORAD" født 15. oktober. Omorganiseringen har ført til omfattende endringer i selve organisasjonsstrukturen og mange ansatte har fått nye arbeidsoppgaver. NORAD-ledelsen har to store mål med omorganiseringen.

- Vi ønsker å ha en mer helhetlig tilnærming til det arbeidet vi gjør, samtidig som vi ønsker en flatere struktur i organisasjonen, forteller Strand. Arbeidet er blitt organisert i selvstendige team. Teamlederen har ikke personalansvar, men fungerer

som arbeidsleder og ser til at teamet leverer som det skal.

Informasjonsflyt

1. januar 2001 var "nye NORAD" på plass. Tove Strand er spent på hvordan omorganiseringen vil fungere.

- Utfordringen i 2001 er å få en tradisjonell byråkratisk organisasjon til å arbeide på en ny måte. Motivasjonen må være tilstede, og det krever at de ansatte tar ansvar og griper mulighetene som byr seg. Det er viktig at informasjonen flyter mellom avdelingene og viktig å vite at resultatet blir bedre hvis det er samspill på tvers av de tradisjonelle skillelinjene, sier Strand. Hun forteller at fjoråret bar preg av at mange var engasjert og interessert i å være med på å utforme den nye organisasjonen. Strand medgir at det var et innadvent år.

- Ja, jeg må nok si det, samtidig som vi har stilt opp for ambassadene. Men i år er NORAD Oslos hovedoppgave å støtte opp under ambassadenes arbeid i det enkelte land og i regionene, sier Strand.

- For maksimal effekt av bistanden må korrupsjonen motarbeides, sier NORADs direktør Tove Strand.

NORAD
2000

4•5

Direktøren kommenterer

Næringslivsråd

I løpet av året har NORAD diskutert den nye organiseringen med norske partnere i utviklingssamarbeidet. På møtene er situasjonen i bistandslandene gjennomgått, partene har kommet med innspill og snakket om veien videre. Nytt av året er et samarbeid med Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). I større grad enn tidligere satser NORAD på næringslivsutvikling i Sør.

- Det er viktig å støtte sosial utvikling, og vi har blant annet styrket innsat-

sen til forskning. Men hvis vi bare støtter helse og utdanning, er vi med på å forsterke bistandsavhengigheten i et land. Vi ønsker også å være med på å utvikle gode rammebetingelser for næringslivet slik at staten kan få økte inntekter og dermed danne grunnlag for selv å finansiere sosial sektor, påpeker Strand.

Sri Lanka, Mosambik og Uganda er pilotland i NORADs næringslivs-satsing.

- I disse landene er vi kommet langt i integreringen av næringslivet. Vi ser på flaskehalser og bidrar til å bedre rammevilkårene, blant annet støtter vi utviklingen av lovverk. I flere andre land er vi også inne i privat sektorutvikling, for eksempel er Norges vassdrags- og energidirektorat rådgiver for flere lands regjeringer i å utvikle energilover og i vannforvaltningsspørsmål, mens Oljedirektoratet og Statens Forurensningstilsyn gir råd på sine områder.

- Det viktige ved rådgivning på slike områder er å bidra til at staten får kontroll over ressursene, i tillegg til å sikre forutsigbarhet og gode rammevilkår for næringslivet. Når rammevilkårene blir mer forutsigbare, tror vi også at det vil være attraktivt for norsk næringsliv å investere i disse landene, sier Strand.

Mange av Norges samarbeidsland mener at handelsbarrierer i de rike landene er det største hinderet for vekst og utvikling i den fattige delen av verden.

- Vi er også nødt til å bistå med utvikling av produkter og motivere for import av disse varene. NORAD vil være med på å stimulere til produksjon av varer som er interessante for verdensmarkedet. Dette arbeidet vil vi forsterke framover og det vil være et viktig bidrag for at landene kommer ut av fattigdommen, sier Strand. Samtidig ser hun at det er en spenning mellom norsk landbruk og import fra fattige land.

- Dette er noe politikerne må ta standpunkt til fortløpende, sier Strand.

“ - Vi har i mange år allerede arbeidet med forebygging, men nå prøver vi å inkludere dette i alt vi gjør.

Store utfordringer

Den viktigste utfordringen i flere av Norges samarbeidsland er kampen mot hiv/aids.

- Vi har i mange år allerede arbeidet med forebygging, men nå prøver vi å inkludere dette i alt vi gjør. Det betyr blant annet at dersom det er et stort byggeprosjekt der mange jobber, vil vi også jobbe med å forebygge smittespredning.

- Vi ser institusjoner bygge kompetanse, men også at de som skal drive arbeidet videre blir syke og dør.

Et annet satsingsområde for NORAD er bekjempelse av korrupsjon.

- Handlingsplanen ble slutført og ble aktivt fulgt opp i 2000. Vi ønsket å heve kunnskapsnivået om

korrupsjon, se på hvordan kontrakter kan utformes for å redusere faren for korrupsjon og være i dialog med samarbeidslandene. Vi støtter virksomheter som riksrevisjon og fri presse i kampen mot korrupsjon.

- For å få maksimal effekt av bistanden må korrupsjon motarbeides. Mange regimer erkjenner i dag at nivået på korrupsjonen i landet deres er ødeleggende. Landets egne investerer ikke, og det tiltrekker heller ingen utenlandske investeringer.

Fryser bistanden

Men til tross for aidsepidemien og mye korrupsjon, mener Tove Strand at fred - både mellom land og internt i land - er den viktigste faktoren for å bekjempe fattigdom.

- Deltakelse i konflikt tar ressurser og oppmerksomhet vekk fra de fattige. Det er viktig å skape fred og beholde freden. Hvis man klarer det, bidrar det til en raskere økonomisk utvikling, mener Strand. I 2000 var det konflikter i flere av Norges samarbeidsland, blant annet Sri Lanka, Etiopia, Eritrea og Zimbabwe.

- I slike situasjoner har vi en dialog med Utenriksdepartementet, men bistandsfrys er politiske beslutninger som vi må ta til etterretning. Vi håper på en stabil fred mellom Etiopia og Eritrea, slik at vi kan komme i gang med langsiktig bistand. Dette er to land som er utrolig fattige, og menneskene lever under vanskelige forhold. I Zim-

Per Kr. Lunden/Sørvis

babwe må vi avvente situasjonen. I dag gir vi bistand via frivillige organisasjoner for å bidra til å bygge opp en demokratisk plattform i landet. Det er viktig å ikke brenne broer i en slik situasjon, samt å støtte de gode kreftene. Det er en vanskelig balansegang, sier Strand som mener 2000 har vært et vanskelig år i så måte.

- Vi må støtte de kreftene innenfor landet som ønsker endring, samtidig som vi holder en dialog med staten. Hvis man skal få en utvikling i et land, så må staten være med. Det er staten som har ansvar for de grunnleggende tjenestene. Samtidig har vi ansvar for å være tydelige når noe ikke er bra. Vi ønsker å være kritisk solidariske. Vi ønsker ikke å utøve noe misforstått mottakeransvar. Mottakeransvar betyr ikke at vi kan lene oss tilbake. Vi skal være med i dialogen og gi råd, men vi må akseptere at det er mottakerne som bestemmer. Det er de som til slutt skal leve med resultatet av beslutningene.

- Hvorfor skal Norge gi bistand?

- For meg er solidaritet den viktigste årsaken. Vi har så store ressurser i Norge at vi plikter å hjelpe andre til en bedre hverdag. Det er ingen mening i at det skal være så stor ulikhet. I tillegg er det i vår egen interesse. Mange utfordringer i dag er globale utfordringer enten det gjelder miljø eller hiv/aids. Bistand kan også være med på å redusere risikoen for konflikter som igjen gjør at folk kan bo der de helst ønsker å være.

Fred, både mellom land og internt i land, er den viktigste faktor for å bekjempe fattigdom. Bistand kan være med å redusere risikoen for konflikter, som igjen gjør at folk kan bo der de helst ønsker å være.

NORAD
2000

6•7

Sosial utvikling

Per Kr. Lundén/Sorvis

Helse og skole først

God helse og utdanning styrker de fattiges muligheter til selv å forbedre sin egen livssituasjon.

Gode utdanningstilbud og helsetjenester, tilgang til rent vann og godt fungerende sanitær- og avløpsystemer er selve grunnlaget for at folk skal kunne skape seg et trygghere og bedre liv. Tilbud om slike tjenester til et lands befolkning er også en av forutsetningene for økonomisk vekst og utjevning. Å satse på helse og utdanning kan gi stor uttelling i arbeidet for å redusere fattigdom.

20 prosent til helse og utdanning

FNs sosiale toppmøte i København i 1995 oppfordret alle land, også de fattigste, til å bruke minst 20 prosent av sine offentlige budsjetter til grunnleggende helsetjenester og utdanning. De rike landene ble oppfordret til å bruke 20 prosent av bistandsbudsjettet til disse formålene. Norge har som mål at støtten til utdannings- og helsesektoren hver skal utgjøre ti prosent av norsk bistand, og at støtten til utdanning etter hvert skal økes til 15 prosent.

NORAD går nå aktivt inn for å støtte langsiktige sektorprogram basert på planer utarbeidet av myndighetene i samarbeidslandene. Dette gir bedre muligheter for giverkoordinering, mer effektiv bruk av ressursene og økte resultater. En økende del av NORAD-støtten til helse og utdanning går derfor inn i større nasjonale program som inkluderer flere givere.

Helse

Helse - og spesielt arbeidet for å bekjempe de store infeksjonssykdommene som hiv/aids, malaria og tuberkulose - har kommet høyt på den internasjonale dagsordenen det siste året. Allianser mellom offentlig og privat sektor er etablert, og helseutfordringer ble diskutert i fora som FN's sikkerhetsråd, EU og G8.

I 2000 ble oppmerksomheten mot hiv/aids, internasjonalt vaksinearbeid og tuberkulose i norsk utviklings-samarbeid forsterket. NORAD samarbeidet nært med Utenriksdepartementet omkring det betydelige norske bidraget til GAVI - den globale vaksinealliansen.

Den norske satsingen på vaksine innebærer ikke en dreining bort fra en helhetlig støtte til helsesektoren gjennom sektorprogrammer og styrking av kapasitet i hele sektoren. NORAD har derfor i 2000 fortsatt støtten til helseprogrammer som dekker større program-

områder eller hele sektoren i Mosambik, Tanzania, Uganda og Etiopia.

NORAD har i 2000 også arbeidet videre med å videreutvikle samarbeidet med norske kompetanseinstitusjoner. Det ble inngått en ny samarbeidsavtale med Senter for helse- og sosial utvikling og Universitetet i Oslo, og samarbeidsavtalen med Statens Helsetilsyn ble fornyet. I forbindelse med GAVI har NORAD og UD etablert samarbeid med vaksinefaglige miljøer i Norge.

Utdanning

Utdanning, og da særlig for kvinner og jenter, gir store samfunnsmessige gevinster. En rekke analyser viser at det er en avgjørende forutsetning for en bred økonomisk utvikling, synkende fødselstall, bedre ernæring og hygiene og større produksjon av blant annet matvarer at kvinnens rolle og innflytelse i samfunnet styrkes. Skolegang bidrar til at jentene blir sterkere og mer selvstendige. Det er årsaken til at NORAD prioriterer grunnutdanning til jenter.

NORAD har inngått avtaler om støtte til sektorprogrammer innen grunnutdanning i Nepal, Pakistan og Zambia. I 2000 har NORAD deltatt i giverkonsortier for å forberede sektorprogram i Tanzania, Malawi og De Palestinske Områder. I tillegg har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i Norge inngått samarbeidsavtale med sitt søsterdepartement i Nepal om faglig støtte til arbeid med følgeforskning knyttet til sektorprogrammet på grunnutdanning.

Sektorprogrammene omfatter en bred tilnærming til sektoren og omfatter bygging og rehabilitering av skoler, utvikling av læreplaner, utvikling og distribusjon av undervisningsmaterieell, lærerutdanning og opplærings-tiltak for barn med særskilte behov. I løpet av året er det tatt spesielle initiativ for å intensivere bekjempelsen av barnearbeid ved hjelp av utdanningstiltak.

Det ble utført en kartlegging av initiativ innen utdanningssektoren i forhold til bekjempelse av hiv/aids. Videre ble det også påbegynt et samarbeid med utdanningsmyndighetene i Zambia om hiv/aidsspørsmål.

For å styrke den faglige rådgivningen på utdanningssektoren inngikk NORAD i 2000 en rammeavtale med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om kjøp av konsulenttjenester.

NORAD
2000

8•9

- Anti-aidsarbeidet er en svært viktig del av helsearbeidet i Afrika. I Tanzania brukes gate- og landsbyteater for å spre informasjon om farene ved spredning av hiv og aids.

Sosial utvikling

Ida von Hanno, Bast

Meget pluss!

Universitetene i Sør spiller en viktig rolle i den økonomiske, sosiale og demokratiske utviklingen i sine land. - Uten nasjonal forskning kan et land bli altfor avhengig av utenlandsk ekspertise, sier underdirektør Kristin Sverdrup i NORAD.

For å styrke kompetanse og kunnskap støtter NORAD høyere utdanning og forskning i utviklingsland over hele verden. I Norges samarbeidsland er det et stort behov for høyt utdannede fagfolk på en rekke områder.

- Landene er nødt til å drive egen forskning på områder som helse, utdanning, offentlig forvaltning, naturvitenskap og økonomi hvis de noensinne skal klare å ta et grep om sin egen utvikling. Dette er ikke luksusinvesteringer, men en selvfølge dersom land skal være i stand til å takle egne utfordringer.

Forskning over hele verden

NORAD har i mange år hatt en helhetlig tilnærming til forskning og utdanning, og i 1999 utarbeidet Utenriksdepartementet en egen forskningsstrategi. En viktig del av NORADs støtte til forskning og høyere utdanning er det såkalte NUFU-programmet. På oppdrag fra Utenriksdepartementets evalueringssenhet evaluerte et nederlandsk konsulentfirma i 2000 forskningssamarbeidet mellom norske universiteter og høyskoler og tilsvarende i utviklingsland.

Programmet involverer 335 norske forskere og 536 akademikere i Sør. 405 millioner kroner er brukt på samarbeidet som omfatter elleve norske og 33 utdannings- og forskningsinstitusjoner i til sammen 33 land over hele verden. Ifølge evalueringen er det oppnådd gode forskningsresultater gjennom samarbeidet og programmet har bidratt til at mange studenter i Sør har gjennom-

- Målet er kompetansebygging, sier Kristin Sverdrup.

ført hovedfag og doktorgrader.

- Målet for støtten er kompetansebygging i utviklingsland gjennom forskning og utdannings samarbeid mellom universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner i Norge og tilsvarende i Sør, sier underdirektøren. Forsknings samarbeidet er også med på å styrke norske institusjoner i deres internasjonaliseringsprosess.

- Evalueringen karakteriserer NUFU-avtalen som en suksess, og evalueringsteamet er imponert over den entusiasmen og innsatsen som ligger til grunn i forskningsmiljøene. Forsknings samarbeid er som regel svært dyrt, og konsulentfirmaet mener man her har fått mye for pengene i forhold til tilsvarende programmer finansiert av andre givere, oppsummerer Sverdrup.

Likeverd mellom Nord og Sør

Prinsippet om likeverd mellom partnere i Sør og Nord danner utgangspunkt for NUFU-samarbeidet som drives av Norges Universitets- og høyskoleråd. NORAD holder seg borte fra avgjørelsen om hva det skal forskes på, men stiller krav til bærekraft og tilhørighet i institusjonen i Sør.

- Samarbeidet mellom institusjoner skal bygge på gjensidig faglig interesse og i størst mulig grad på likeverd mellom partnerne. Samarbeidspartnerne skriver søknaden sammen, og vi legger vekt på at begge parter prioriterer samarbeidet, understreker Sverdrup. Forskningen skal holde høy faglig kvalitet, og NUFU-samarbeidet har vært med på å bygge opp fagmiljøer i Sør innen en rekke områder.

- Det har vært stor interesse for å

komme med i programmet, og NUFU har opparbeidet et godt ry blant institusjonene i Sør. Det har vært få klager på NUFU, og generelt er man veldig fornøyd. Svakheten er i noen tilfeller institusjonsforankringen. Ofte er ikke det enkelte NUFU-samarbeid samordnet med annen forskning på universitetet, og det er ikke avklart hvilken rolle forskningen skal spille i samfunnsutviklingen i samarbeidslandet, sier Sverdrup.

Dele ressurser

I tillegg til NUFU-avtalen gir NORAD økonomisk støtte over landprogrammene. Det gis også direkte støtte til regionale forskningsnettverk, organisasjoner og til forskningssamarbeidet mellom Norge og forskningsmiljøer i Sør.

- I flere land, slik som Sør-Afrika, Uganda, Etiopia og Tanzania, er NORAD med på å styrke universitetene når det gjelder IT, administrasjonssystem og undervisningstilbud. Dersom vi bygger opp gode fagmiljøer ved landenes egne universiteter, vil de ha bedre forutsetninger for å holde på gode forskere, slik at de ikke forsvinner til Vesten. Universitetene i Sør må ha mulighet til å tildele anerkjente master- og doktorgrader og gi ansatte muligheter til å drive egen forskning. I seg selv kan dette være en gulrot som gjør at folk blir der og trives, mener Sverdrup. Hun karakteriserer NUFU-avtalen som en av flere "livlinjer" mellom universitetene i Sør og internasjonale fagmiljøer.

- Fagmiljøene forvitrer dersom man ikke får faglig påfyll, noe avtalen bidrar til. NUFU-samarbeidet er et viktig bidrag i forhold til å holde liv i de fagmiljøene som allerede eksisterer.

Arbeid mot aids

Gjennom rollespill, sang og utdeling av kondomer driver organisasjonen Project Support Group (PSG) aidsforebyggende arbeid i Sør-Afrika, Zambia, Botswana, Malawi og Zimbabwe. Frivillige oppsøker gruver og store industriarbeidsplasser for å informere menn som arbeider borte fra hjemmet om hiv og aids. En annen målgruppe er prostituerte, og de frivillige "forebyggerne" er ofte selv prostituerte. PSG jobber også med lindring for folk som er aidssyke. Frivillige besøker de syke og deler ut smertestillende medisiner og mat. Barn som har mistet foreldrene på grunn av aids får skolepenger. Alle frivillige får en ukes opplæring og har ukentlige fellesmøter hvor de rapporterer, planlegger og utveksler erfaringer og ideer. NORAD støtter PSG med 32 millioner kroner i perioden 1999-2001.

Alle barn på skole

Et nasjonalt grunnutdanningsprogram i Nepal bidrar blant annet til at flere jenter fullfører utdanningen, at det faglige utbyttet av utdanningen forbedres og at andelen av kvinnelige lærere i landet øker. Dette grunnutdanningsprogrammet viser at nepalske myndigheter nå for alvor ønsker å gi et grunnskoletilbud til alle barn i landet. Utdanning er et prioritert område for myndighetene i Nepal, der behovet er stort fordi grupper har manglende eller svake lese- og skriveferdigheter. Norge støtter programmet med 195 millioner kroner over seks år, og pengene inngår i en totalpakke på cirka 800 millioner kroner med bidrag fra både EU og andre nordiske land.

Frisk i Mosambik

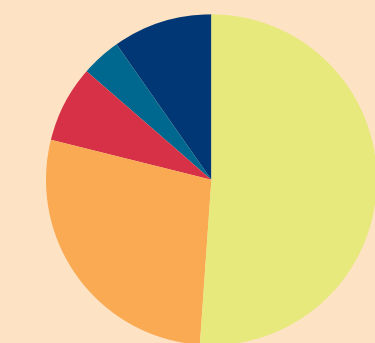
Bekjempelse av tuberkulose og andre smittsomme sykdommer, bedret tilgjengelighet til livsviktige medisiner, og økt kapasitet og kvalitet på det offentlige helsestellet i Mosambik er målet til tre programmer som Norge i samarbeid med andre givere støtter. Resultatene fra programmene er gode, blant annet er det registrert 30 prosent økning i levering av helsetjenester. Programmene er også et viktig skritt på veien mot en helhetlig sektorplan som kan finansieres av Mosambik og giverne i fellesskap. Målgruppen er hele befolkningen, og programmene dekker alle provinser i landet. For programperioden 1999-2001 har NORAD bevilget totalt 114 millioner kroner.

NORAD
2000

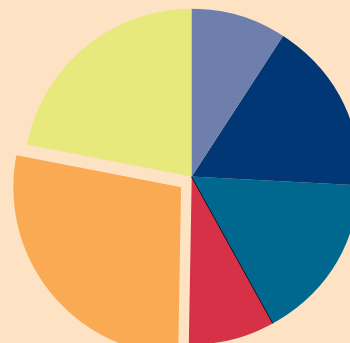
10•11

Resultatområde sosial utvikling fordelt på kontinent

Afrika	785,7 mill.
Asia	430,1 mill.
Latin-Amerika	114,9 mill.
Europa	57,2 mill.
Oceania	0,9 mill.
Globalt uspesifisert	148,1 mill.

Andel av total bistand

Sosial utvikling	1 536,8 mill.
Økonomi	1 196,1 mill.
Fred, demokrati og menneskerettigheter	506,6 mill.
Kvinner og likestilling	925,2 mill.
Miljø og naturressursforvaltning	891,2 mill.
Humanitær innsats	0,4 mill.
Annet	458,9 mill.

Økonomisk utvikling

Shahidul Alam/Drirk

Inntekter til landet

Økonomisk utvikling innebærer å skape arbeidsplasser og inntekter for den enkelte innbygger. Inntekt for den enkelte gir skatteinntekter til det offentlige som igjen kommer fellesskapet til gode.

NORAD støtter et bredt spekter av tiltak innenfor økonomisk utvikling - alt fra budsjettstøtte og tilrettelegging av økonomiske rammebetingelser i et land - til smålån til kvinner som for eksempel ønsker å starte eggproduksjon i liten skala.

Strategi for næringsutvikling (NIS) ble lansert i 1999. Hovedmålet er å fremme verdiskaping og lønnsom produksjon i land i Sør og få til en sterkere integrering av næringslivssamarbeidet i det øvrige utviklings-samarbeidet. Sri Lanka, Uganda og Mosambik ble utpekt som pilotland, og i 2000 ble samarbeidet mellom NORAD og myndighetene basert på landenes egne planer for næringsutvikling.

Flere givere erkjenner nå at privatisering og makro-økonomisk stabilisering ikke er nok for å få til økonomisk vekst. Rammebetingelsene - som betyr institusjoner, infrastruktur, lover og regler - må legges bedre til rette for å skape økonomisk utvikling. Man må trekke privat sektor og det sivile samfunn mer med i planleggingen av landenes utvikling. Privat sektor setter pris på åpenhet i forvaltningen og stabilitet og forutsigbarhet i offentlig politikk og regelverk.

Utvikling i primærnæringene

Landbruk er den viktigste næringen i mange av samarbeidslandene, og gjennom næringsutviklingsstrategien legges grunnlaget for en styrket og mer integrert innsats for landbruksutvikling. I Mosambik er samarbeidet konsentrert omkring utvikling på landsbygda og myndighetenes tilrettelegging for utvikling av private bedrifter. Fiskerinæringen ble gjenopptatt som samarbeidssektor.

I Uganda ble det i 2000 utarbeidet en egen handlingsplan for produktiv sektor. Denne legger vekt på å bedre rammevilkårene for næringslivet. I Uganda støtter NORAD blant annet landbruksbasert industri, og

det planlegges støtte for å fremme ugandisk eksport av frukt og grønnsaker. Forberedelsene til et toårig prosjekt for distribusjon og bruk av kunstgjødsel er gjennomført, og prosjektet planlegges igangsatt i 2001.

Kvinner i uformell sektor

Uformell virksomhet utgjør i dag en viktig del av mange lands økonomi. Fattige kvinner i uformell sektor har som regel ikke tilgang til lån, opplæring, teknologi eller markeder. I flere land, blant annet Tanzania, Uganda, India, Guatemala, Pakistan, Nicaragua, Bangladesh og Nepal, støtter NORAD kvinnelige næringsdrivende gjennom mikrokredittprogrammer.

Norske selskaper

For å fremme deltakelse og utvikling i privat sektor har NORAD flere støtteordninger både for investeringer i og handel med utviklingsland. I 2000 ble det satt i gang en rekke tiltak med bred deltakelse fra norsk næringsliv. De finansielle støtteordningene som NORAD disponerer er sterkt etterspurt av næringslivet, og i fjor ble det blant annet gitt støtte til et fiskeforedlingsanlegg i Nicaragua og leveranser av transformatorer i Laos.

NORAD har også tatt initiativ til styrket kontakt mellom norske bedrifter og næringslivet i pilotlandene gjennom et såkalt "Nærings- og profileringsråd" hvor norske og lokale aktører med tilknytning til norsk næringsliv deltar. I Sri Lanka er nettverksprogrammet for samarbeid mellom norske og lankesiske bedrifter blitt omorganisert mot større utvikling i distriktene. NORADs "matchmaking"-program i Sri Lanka og Sør-Afrika som tar sikte på å bringe sammen norske og lokale bedrifter ble videreført. I fjor ble programmet gjennomgått og omorganisert for å gjøre det mer målrettet.

NORADs subsidierte låneordning for etablering ble i fjor gjennomgått, og på grunn av forskjellige årsaker ble ordningen lagt ned. Ordningen med blandede kreditter ble evaluert. Resultatet er positivt, og det ble foreløpig bestemt at ordningen skal fortsette på samme nivå som tidligere. En ubunden låneordning ble opprettet for 2001.

I Etiopia, Eritrea, Zimbabwe og Angola har det vært minimal innsats innen næringsutvikling på grunn av krig og uro.

I 2000 utgjorde NORADs støtte til økonomisk utvikling 1196 millioner kroner, noe som utgjør 32,3 prosent av NORADs samlede bistandsoverføringer.

NORAD
2000

12•13

☛ **Privatisering og makroøkonomisk stabilisering er ikke nok for å få til økonomisk vekst. Rammebetingelsene, for eksempel infrastruktur, institusjoner, lover og regler, kan være vel så viktig.**

Ida von Hanno Baast

Verden kjemper mot aids

NORAD løfter nå hiv/aids-satsingen over på områder som godt styresett, menneskerettigheter, næringsutvikling og infrastruktur. - Dette er felt hvor man tradisjonelt ikke har tenkt i forhold til hiv/aids, men epidemien har helt klart betydning for arbeidet i disse sektorene, sier rådgiver Simon Rye i NORAD.

Selv om NORAD har arbeidet med hiv/aidsproblematikken siden 1986, gikk organisasjonen i 2000 i gang med arbeidet med en ny handlingsplan for intensivert innsats mot hiv og aids. Tidligere så man i stor grad kampen mot hiv/aids som et helseanliggende. I dag rammer sykdommen også sosial og økonomisk utvikling i mange av Norges samarbeidsland.

- Hiv og aids rammer NORADs kjernemål, nemlig fattigdomsbekjempelse, sier rådgiver Simon Rye i Faggruppe for helse i NORAD. Aids fører til at mennesker ikke lenger kan dyrke jorda og drive inntektskapende arbeid. Skatteinntektene og produksjonen i landet går ned. Utgiftene til medisiner og omsorg øker.

Aidstiltak i alt bistandssamarbeid

NORAD satte i 2000 ned en egen prosjektgruppe med representanter fra ulike avdelinger som arbeidet med handlingsplan for integrering av tiltak mot hiv/aids i alt arbeid NORAD gjør.

- Vi ønsker å identifisere og utvikle gode måter å integrere tiltak mot hiv/aids på i pågående og framtidig bistandssamarbeid, forteller Rye, som ledet arbeidet i prosjektgruppa.

- Hiv og aids gis høy prioritet i de fleste av våre samarbeidsland,

- Hiv og aids hindrer bekjempelse av fattigdom, sier Simon Rye.

men problemet er svak institusjonell og operasjonell kapasitet i forvaltningen i disse landene. Bred integrering av tiltak mot hiv/aids krever faktisk ganske mye, og her blir kapasiteten i de enkelte lands ministerier og i forvaltningen på ulike nivåer et nøkkelspørsmål.

NORAD er også opptatt av hvordan man best kan håndtere aidssykdom blant lokalt ansatte ved ambassadene i våre samarbeidsland.

- Ambassaden må forholde seg til dette som arbeidsgiver. Det er en reell problemstilling at mange er mye borte fra jobben i forbindelse med begravelser, og vi må ta stilling til hvordan høyt sykefravær, eventuelle utgifter til behandling samt støtte til pårørende skal håndteres, sier Rye. Han mener det er viktig å utvikle en felles praksis for hvordan for eksempel norske og svenske ambassader i et land håndterer disse problemstillingene.

Frykter flere smittede

Ifølge FNs aidsprogram UNAIDS lever i dag over 34 millioner mennesker med hiv/aids. 95 prosent av disse lever i utviklingsland. I Afrika sør for Sahara bor 75 prosent av verdens hiv-positive, og sykdommen dreper ti ganger så mange mennesker som krig og konflikter på dette kontinentet.

- Det er en stor utfordring å holde nivået lavt i de landene hvor epidemien ikke har kommet så langt, ikke minst i Asia. Situasjonen her er potensielt eksplosiv, men

nettopp fordi smitteforekomsten ennå er relativt lav er det fremdeles mulig å unngå det forløpet vi har sett i mange afrikanske land.

Kvinner er mer utsatt for smitte enn menn. Det er økonomiske, sosiale, kulturelle og fysiologiske grunner til det.

- Vi må rette oppmerksomheten mot to ting: Vi må styrke kvinners posisjon økonomisk og sosialt. Gjennom økonomisk selvstendighet blir kvinner mindre avhengig av å måtte bytte seksuelle tjenester mot materielle ytelser og trygghet. Vi må også arbeide målrettet mot menn for å høyne deres bevissthet og ansvarliggjøre dem i forhold til risikoadferd.

Hiv-smitte kan unngås

Det er fortsatt usikkert hvilke konsekvenser hiv/aidsepidemien vil få på lang sikt. En konsekvens er tap av arbeidskraft og mulig økonomisk nedgang, noe annet er psykososiale konsekvenser på grunn av mange dødsfall og tap i familie og nærmiljø. Simon Rye mener man må tenke langsiktig og ha et tidsperspektiv i aidsarbeidet på minst 20 år, i forebygging av hiv-smitte så vel som i omsorg for syke og foreldreløse.

- Epidemien stoppes ikke av tiltak alene, og det gir grunn til håp at det faktisk er mulig å unngå smitte med en viss type adferd. Dette gjelder selvfølgelig ikke smitte ved blodoverføring eller mor-til-barnsmitte. Seksuell smitte er avhengig av hva menneskene gjør, de valg de tar og ikke minst de kår de lever under. Samtidig vet vi at det å oppnå adferdsendring på dette området er noe av det vanskeligste man kan jobbe med, understreker Rye.

Kampen mot hiv og aids er nå prioritert nummer én for mange land og givere. Det er i dag mye penger i det internasjonale arbeidet mot hiv/aids. Rye mener det er svært viktig å koordinere giverengasjementet, slik at midlene utnyttes optimalt.

- Vi må samarbeide bedre for at ressursene skal nå ut til de små stedene hvor menneskene lever - og dør.

Rettferdig pris

"Max Havelaar" er en merkeordning som sikrer betingelsene til småprodusenter av kaffe og te i utviklingsland. Gjennom Max Havelaar er produsenter sikret minstepris for sine varer, direkte adgang til internasjonale markeder, langtidskontrakter og tilgang til kreditt og låneordninger. Mindre produsenter av eksportprodukter i utviklingsland stiller svakt i den internasjonale konkurransen. Manglende markedsrett gjør at enkeltprodusenter ofte blir utnyttet av senere ledd i kjeden fram til forbrukerne i Europa og USA. Forbrukerne har makt til å sørge for en mer rettferdig betaling til produsentene, og kan kreve bedre lønninger og arbeidsforhold for produsenter i Sør. NORAD støttet prosjektet med 1,4 millioner kroner.

Kraft i Kihansi

Den nasjonale kraftverket TANESCO i Tanzania har bygd ut kraftverket Lower Kihansi for å bedre landets tilgang på kommersiell energi til en akseptabel pris. Til tross for store vannkraftressurser, hadde bare rundt sju prosent av Tanzanias befolkning i 1999 tilgang på strøm. Dette begrenser muligheten for økonomisk og sosial vekst i landet. Kraftverket har en installert kapasitet på 180 megawatt som betyr mye i et land som fra før hadde en utbygd kapasitet på knappe 582 megawatt. Til sammenligning har Norge en utbygd kapasitet på 27.701 megawatt. Prosjektet har ikke krevd flytting av mennesker og kun beskjedne inngrep i naturen er utført. Kraftverket åpnet sommeren 2000 og NORAD har støttet med 380 millioner kroner.

Penger i fisk

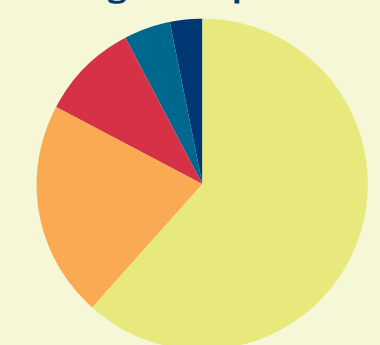
Siden uavhengigheten i 1990 har Namibia utviklet fiskerisektoren til å bli en av landets viktigste eksportnæringer og en viktig bidragsyter til sysselsettingen. Institusjoner innen fiskeriforskning og forvaltning, inkludert fiskerioppsynet, er videreutviklet. Forskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen" er brukt for å overvåke fiskeressursene slik at disse kunne gjenoppbygges etter uavhengigheten. NORAD har støttet utviklingen med 34,6 millioner kroner.

NORAD
2000

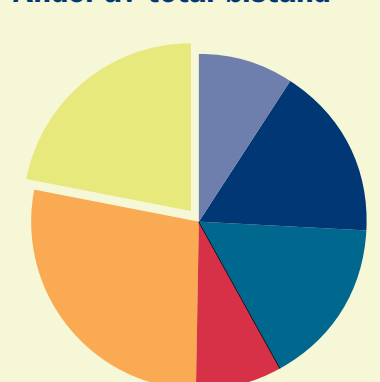
14•15

Resultatområde økonomisk utvikling fordelt på kontinent

Afrika	738,0 mill.
Asia	253,0 mill.
Latin-Amerika	114,7 mill.
Europa	52,4 mill.
Oceania	0,1 mill.
Globalt uspesifisert	37,8 mill.

Andel av total bistand

Økonomi	1 196,1 mill.
Fred, demokrati og menneskerettigheter	506,6 mill.
Kvinner og likestilling	925,2 mill.
Miljø og naturressursforvaltning	891,2 mill.
Humanitær innsats	0,4 mill.
Annet	458,9 mill.
Sosial utvikling	1 536,8 mill.

Fred, demokrati, menneskerettigheter

Mwarizo L. Millinga/Sorvis

Stemme til folk

Fred, demokrati og like rettigheter for alle borgere forhindrer usikkerhet og skjev fordeling av felles ressurser.

Et demokratisk styresett gir gode utsikter til å håndtere dype sosiale ulikheter. Dagens konfliktbilde er i store trekk endret fra krig mellom stater til interne konflikter mellom ulike sosiale og etniske grupper innenfor et land. Demokratiske prosesser og demokratisk styreform har vist seg å være egnet både til å ivareta et fredelig samfunn og for å bygge opp en varig fred i et samfunn etter en konflikt.

Respekt for rettigheter

Et demokrati kan ikke tres ned over hodet på en stat, men har en fremtid når demokratiske prosesser gjenomsyrer politikk, kultur og sosiale mekanismer. Et demokrati må tilpasses det enkelte lands særegne situasjon, men felles for demokratiske samfunn er en aksept av felles verdier gjennom frie og rettferdige valg, respekt for menneskerettigheter, flerpartisystem og uavhengige medier.

Et samfunn som gir folk anledning til å påvirke og tale sin sak - ikke minst si ifra når noe er galt - vil ha de beste forutsetninger for å forebygge konflikter og skape et fredelig samfunn i etterkant av en konflikt.

NORAD støtter et bredt spekter av tiltak for å styrke demokratiutvikling og fred i alle samarbeidsland, blant annet ombudsordninger, reform av rettsvesenet, frie og uavhengige medier, undervisning om menneskerettigheter, forskning og gjennomføring av valg og fri rettshjelp til utsatte grupper.

Uro og krig

En rekke av Norges samarbeidsland var rammet av eller deltok i krig og konflikt i 2000 - krig mellom Etiopia og Eritrea, uroligheter i Zimbabwe og fortsatt borgerkrig i

Den demokratiske republikken Kongo, Angola, Sierra Leone og Sri Lanka. NORAD støttet i fjor konfliktløsning og regionalt samarbeid gjennom Organisasjonen for Afrikansk enhet (OAU), samt valg- og menneskerettighetsopplæring i Etiopia. I Eritrea ble det gitt direkte støtte til private organisasjoner som arbeidet for fred og forsoning.

Korrupsjon

De to siste årene har NORAD økt innsatsen mot korrupsjon. "NORADs handlingsplan for godt styresett og korrupsjonsbekjempelse" ble lansert i februar i fjor. Målet var å øke kunnskapen om korrupsjonsproblemer innen NORADs egen bistandsadministrasjon for i større grad å forhindre at bistandsinnsatsen blir utsatt for korrupsjon. Planen etablerte også metoder for systematisk innsamling, analysing og spredning av erfaringer fra anti-korrupsjonsarbeidet.

Dersom det finnes politisk vilje, kan bistand bidra positivt ved å støtte oppbyggingen av nasjonale institusjoner som blant annet kontrollerer offentlig finansbruk. I Nepal, Zambia og Tanzania ble anti-korrupsjonsarbeidet knyttet til sektorprogrammer som NORAD støtter. Her ble anbuds- og innkjøpsprosedyrer, utbetalingsrutiner og budsjett- og regnskapskontroll gjennomgått. I land hvor det opplagt mangler politisk vilje til å ta tak i problemene støtter NORAD aktører innenfor det sivile samfunn som fungerer som vaktbikkjer i samfunnet, for eksempel uavhengig presse, fri rettshjelp eller anti-korrupsjonsorganisasjoner.

Urfolk

I 2000 ble forvaltningen av Det norske urfolksprogrammet ført tilbake til NORAD. Programmet bidrar til å styrke urfolks rett og mulighet til å forme og påvirke egne livsbetingelser. Det gis støtte til prosjekter i Brasil, Chile, Guatemala, Paraguay og Peru. NORAD støtter også urfolksarbeidet til flere norske organisasjoner. Det dreier seg om å bygge opp sosiale tjenester, sikre urfolks rettigheter og bevaring av egenart.

I 2000 var NORADs samlede støtte til fred, demokrati og menneskerettigheter, 506,6 millioner, en svak nedgang fra året før.

☉ Valget i Tanzania i oktober mobiliserte både barn, ungdom og voksne.

NORAD
2000

16•17

Fred, demokrati, menneskerettigheter

Ida von Hanno Bast

Korrupsjon = tyveri

Korrupsjon gjør at knappe ressurser i et land ikke blir brukt på best mulig måte. - Ved å tillate korrupsjon ivaretar man ikke interessene til det brede lag av befolkningen, men stjeler fra fellesskapet til det private, sier seniorrådgiver Mette Masst i NORAD.

Og det er for de aller fattigste det svir aller hardest.

- Det er dem med mindre makt som må betale, og jo fattigere du er, desto større utsuging blir du utsatt for, sier Masst som leder anti-korrupsjonsprosjektet i NORAD.

Det systematiske anti-korrupsjonsarbeidet startet opp høsten 1999. "NORADs handlingsplan for godt styresett og korrupsjonsbekjempelse" ble lansert i februar 2000. Samtidig ble det satt i gang et toårig prosjekt for å analysere korrupsjonsbildet i det enkelte land, anbefale hvor innsatsen mot korrupsjon bør rettes og bevisstgjøre ambassadene og hjemmeadministrasjonen om problemet.

Internasjonal erfaring

- Vi ønsker å intensivere bistandsarbeidet mot korrupsjon, minimalisere vår egen sårbarhet for korrupsjon og bidra til at internasjonale erfaringer med anti-korrupsjonsarbeid oppsummeres og spres, sier Masst.

Anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency International utgir med jevne mellomrom en indeks som viser at korrupsjonen i mange av Norges samarbeidsland er svært utbredt.

- Folk bekrefter at det er veldig mye korrupsjon. Det betyr at vi er nødt til å ta korrupsjonen på alvor og se hvilke konsekvenser den har for bistanden. Innenfor alle sektorer som Norge støtter - det være seg

- Nød og grådighet driver korrupsjon, sier Mette Masst.

vei, helse eller utdanning - er det fare for korrupsjon, mener Masst.

Økende folkelig opprør

Gjennom korrupsjonsprosjektets besøk i samarbeidsland har hun drøftet problemene med statsråder og andre høytstående representanter for myndighetene i samarbeidsland.

- På dialognivået er de villige til å diskutere problemet. De er tilsynelatende åpne og erkjenner generelt at landet har et korrupsjonsproblem, men understreker gjerne at problemet er lite i deres egen institusjon, forteller Masst.

- Korrupsjon er misbruk av posisjon for å skaffe privat vinning. Det kan dreie seg om penger eller forrang til tjenester. Det dreier seg om bestikkelser og underslag, men også misbruk av midler. Det er der vi tror det store problemet ligger for bistandsbransjen; ved at betydelige midler blir brukt til noe annet enn det man har avtalt.

Få illusjoner

Men NORADs "korrupsjonsjeger" har liten tro på at det er mulig å komme korrupsjonen fullstendig til livs.

- Det gjøres mye mer bevisst innsats mot korrupsjon i dag enn for fire-fem år siden, både fra mottaker- og giverlandene. Men jeg har ingen illusjoner om at vårt arbeid har ført til en vesentlig reduksjon i korrupsjonen. Det er ikke blitt mindre korrupsjon - ennå - men vi ser konturene av små endringer. Men stor-korrupsjonen, på

Fred, demokrati, menneskerettigheter

toppen, er det vanskelig å ramme. Den blir bare mer sofistisert, mener Masst.

Masst forstår at offentlige tjenestemenn som har fått en drastisk reduksjon i reallønnen og ikke klarer å brødfø familien, vil forsøke å skaffe seg litt ekstra inntekt ved å kreve en ekstra avgift.

- Det er to ting som driver korrupsjonen - nød og grådighet. Nøden er lett å forstå, men jeg tror at bistandsmiljøet har gått litt for langt i å akseptere korrupsjon på grunn av dårlig lønn, sier Masst.

Resept: Åpenhet

Den sterkeste "medisinen" mot korrupsjon slik Masst ser det, er økt innsyn og åpenhet der alle må stå til regnskap for hvilke midler som er brukt på hva.

- I mange land er det liten tradisjon for åpenhet. Vi har også lagt for lite vekt på at folk i maktposisjoner skal stå til regnskap overfor sine medborgere, sier Masst.

Samlet har NORAD avtaleforpliktelse de nærmeste årene på 1,25 milliarder kroner til tiltak som direkte eller indirekte bidrar til å bekjempe korrupsjon i samarbeidslandene. I 1999 var utbetalingene på 420 millioner kroner.

- Har korrupsjonsprosjektet undersøkt om det har vært korrupsjon med norske bistandsmidler?

- Nei, det har vi i prosjektet ikke hatt kapasitet til. Det må gjøres av andre i NORAD, sier Masst.

Hun mener det finnes et stort forbedringspotensial for å redusere risikoen for at norske bistandsmidler misbrukes.

- Jeg håper at den økte bevisstheten om to-tre år kan føre til bedre systemer og rutiner for å sikre oss at det ikke skjer korrupsjon. Vi må blant annet vite noe om kostnadsnivået i samarbeidslandet slik at vi kan se om et regnskap er rimelig, vi må sjekke om arbeidet virkelig blir utført, og det handler om å handle raskt dersom vi er usikre.

Per Kr. Lundén/Sørvis

Demokratiet har en framtid når demokratiske presser gjennom syrer politikk, kultur og sosiale mekanismer. Valg er en del av en demokratisk utvikling.

Styrke menneskerettigheter

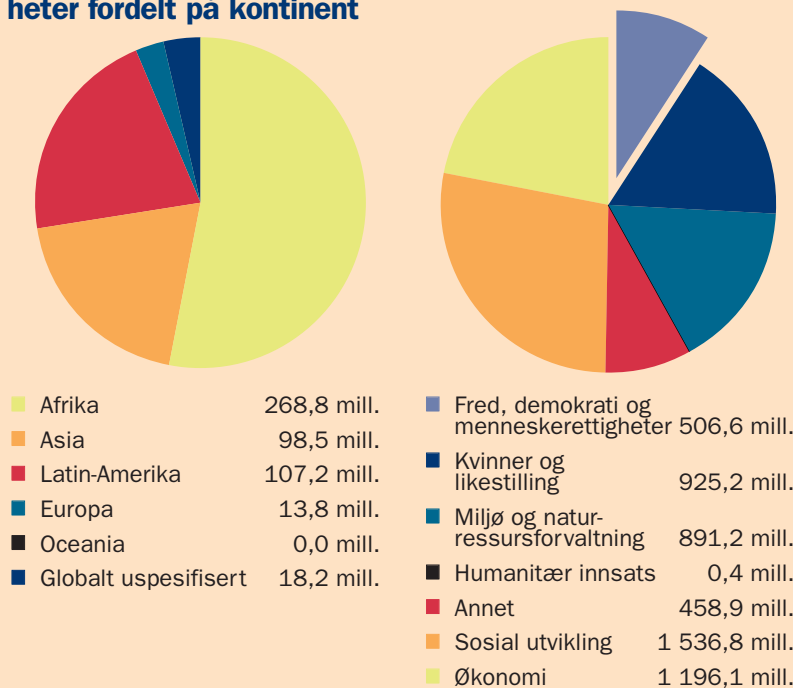
I Benguala-provinsen i Angola er det opprettet flere menneskerettighetskomiteer der lokalbefolkningen kan fremme sine klager om brudd på menneskerettighetene. Komiteen tar deretter opp klagen med den rette offentlige instansen. Den irske organisasjonen Trocaire driver prosjektet som involverer provinsadministrasjonen, inkludert politi, fengsel og domstolene, lokale frivillige organisasjoner og kirker. Målet har vært å styrke det sivile samfunn, styrke den offentlige rettssektor og styrke kunnskapen om menneskerettigheter i befolkningen. Den mest vellykkede innsatsen har vært i offentlig sektor, der styrking av kapasiteten ved riksadvokatens kontor har vært sentral. Man har arbeidet aktivt for å bedre rutinene rundt fengsling for å sikre at innsatte fengsles etter lovlige rutiner og slippes ut etter endt soning. I perioden 1998-2000 støttet Norge prosjektet med totalt seks millioner kroner.

NORAD
2000

18•19

Resultatområde Fred, demokrati og menneskerettigheter fordelt på kontinent

Fred, demokrati, menneskerettigheter

Ida von Hanno Bast

Makt til fattige

Det sivile samfunn har en sentral rolle i demokratiutviklingen i et land. Det bør være kritisk motpart og samtidig en sterk partner til statlige myndigheter.

Politiske partier, fagbevegelser, humanitære og religiøse organisasjoner, kulturliv og arbeidslivsforeninger er viktige aktører innenfor det sivile samfunnet. Norge har sterke bevegelser og organisasjoner som har vært og er med på å styre utviklingen av landet. NORAD ønsker å bruke denne erfaringen til å styrke det sivile samfunnet i samarbeidslandene for å skape en utvikling som folket i landet selv ønsker.

- I den internasjonale bistandsdebatten blir det lagt økende vekt på å styrke det sivile samfunnet for å få til en demokratisk utvikling. Med demokratisk utvikling mener jeg at alle innbyggerne skal ha innflytelse over sin egen livssituasjon og mulighet til å dekke de grunnleggende behovene i livet, sier avdelingsdirektør Else Berit Eikeland i avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling i NORAD.

Kan fortelle folkets vilje

- Vi ønsker å trekke de fattige og underprivilegerte gruppene inn i utviklingsprosessen, og i så henseende er et sterkt sivilt samfunn viktig. Det er viktig å gi marginaliserte grupper en stemme, slik at de kan framføre sine behov og interesser overfor staten. Det statlige apparatet bør alltid være et virkemiddel for befolkningen og ikke kun tjene elitens interesser, mener Eikeland. Det betyr at NORAD og andre vestlige givere må forsikre seg om at samarbeidsorganisasjonene i Sør virkelig representerer

- Det er viktig å gi marginaliserte grupper stemmer, sier Else Berit Eikeland.

eller målbærer interessene til fattige grupper i samarbeidslandene.

- I de fleste samarbeidsland er det vokst fram organisasjoner som primært er etablert for å få utenlandsk giverstøtte, og som ikke har noen folkelig forankring i arbeidet sitt, sier Eikeland. Disse organisasjonene er ikke interessante for norske aktører. Hun understreker at de norske frivillige organisasjonene utmerker seg ved å bygge partnerskap med samarbeidsorganisasjonene i Sør.

- Men det er viktig at vi er bevisst at det sivile samfunn i et land ikke er statisk. Nye organisasjoner og bevegelser dannes hele tiden, mens andre mister støtte og blir nedlagt. Denne dynamikken er det viktig at vi fanger opp, slik at ikke vår støtte gis til de veletablerte organisasjonene som kanskje har mistet oppslutning og aktualitet i et lands utvikling, sier Eikeland.

Nytt samarbeid med organisasjoner

De siste årene har Utenriksdepartementet i samarbeid med NORAD arbeidet med å lage nye retningslinjer for samarbeidet med de frivillige organisasjonene. I 2000 var forslaget ute til høring, og flere av organisasjonene pekte nettopp på at støtten gjennom de norske frivillige organisasjonene bør dreies mer i retning av utvikling av sterke sivile samfunn i samarbeidslandene, mens rene tjenesteytende prosjekter bør tones ned.

- En større vektlegging av rettighetsbasert bistand og sivilt samfunn blir en av hovedutfordringene fram-

Fred, demokrati, menneskerettigheter

over, understreker Eikeland. De nye retningslinjene skal også føre til forenklede administrative rutiner, både for organisasjonene og NORAD.

Hun mener det også er viktig å se bistanden gjennom de frivillige organisasjonene i samspill med den statlige bistanden til et land. I dag er det lite koordinering mellom de ulike kanalene for norsk bistandsinnsats.

- Tvert imot har det vært eksempel på at støtte gjennom frivillige organisasjoner og statlig bistand har motvirket hverandre på nasjonalt eller lokalt nivå. NORAD ønsker i større grad en helhetlig tilnærming på landnivå ut fra mottakerlandenes behov, understreker Eikeland. Hun mener en større grad av koordinert norsk innsats er et virkemiddel for en enda mer effektiv bruk av bistandsmidlene. Samtidig ønsker ikke NORAD å styre de frivillige organisasjonene snevert inn mot spesielle innsatsområder.

- Organisasjonenes kjernekompetanse og kontaktnett er en viktig merverdi. Stikkordet for det nye samarbeidet mellom NORAD og de frivillige organisasjonene er større grad av samspill på landnivå for å oppnå felles mål.

Partnerskap

Eikeland ønsker også en utvidet dialog mellom norsk næringsliv og frivillige organisasjoner.

- Frivillige organisasjoner med lang erfaring i et land har opparbeidet seg betydelig kompetanse som bør være etterspurt i norsk næringsliv. Samtidig vil både organisasjonene og næringslivet ha felles interesser i å medvirke til en demokratisk og stabil utvikling i et land.

- I økende grad samarbeider næringsliv og organisasjoner om utviklingsprosjekter i prioriterte land. Det bør utvikles et sterkt partnerskap mellom næringsliv og frivillige organisasjoner, samtidig som man er oppmerksom på etiske dilemmaer i et slikt samarbeid. NORAD vil være med på å få til et slikt samarbeid, forteller Eikeland.

Det er avgjørende å trekke fattige og marginaliserte grupper med i mangfoldet av organisasjoner og bevegelser som til sammen danner et sterkt sivilt samfunn.

Bedre pengebruk

Korrupsjon og misbruk av offentlige midler og bistand fører til mindre fattigdomsreduksjon enn det som ellers ville vært mulig å få til. NORADs overordnede mål for bistanden er fattigdomsreduksjon. Kvaliteten på finansforvaltningen i utviklingsland er avgjørende for om midlene brukes så effektivt som mulig for å nå disse målene. NORAD har i 2000 ledet en arbeidsgruppe som består av representanter fra andre giverland, Verdensbanken og Det internasjonale Pengefondet for å se på offentlig forvaltning i Afrika. Formålet er å høyne kvaliteten på offentlig finansforvaltning i Afrika og bedre koordineringen av faglig bistand til forbedring av finansforvaltningen i disse landene. NORAD støtter dette arbeidet med 12,9 millioner kroner.

NORAD
2000

20•21

Peder Hølland/Sørvig

Et eget urfolksprogram bidrar til å styrke urfolks rett og mulighet til å forme egne livsbetingelser. NORAD støtter også urfolksarbeidet til en rekke norske frivillige organisasjoner, blant annet i Namibia.

Kultur i bistanden

Paal E. Salvesen/Sorvis

Behov for eget uttrykk

Kulturelle aktiviteter stimulerer til deltakelse i demokratiske prosesser, skaper arbeidsplasser og bidrar til fattigdomsbekjempelse. Et aktivt kulturliv gjenspeiler tradisjon, nyskaping og kreativitet - og er et virkemiddel i viktige samfunnsprosesser.

Mangfold og kulturell kreativitet er en viktig dimensjon i alle samfunn. Å uttrykke seg gjennom kunst, bilder, litteratur, musikk, dans og drama er grunnleggende behov og nødvendig for menneskelig velferd og utvikling.

Målet med NORADs kultursamarbeid med utviklingsland er å bidra til å styrke bevisstheten om egen kultur og fremme bred folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Kultursamarbeidet skal bidra til gjensidig forståelse, respekt og engasjement mellom ulike kulturer og miljøer i utviklingsland og Norge.

Skaper identitet

Holdninger og verdier kommuniseres gjennom kulturelle uttrykk. De fleste av NORADs samarbeidsland er unge nasjoner hvor kultur har spilt en viktig rolle i identitets- og nasjonsbygging.

I den internasjonale debatten er det nå en økt forståelse for at ulikheter og forskjeller i kulturuttrykk er berikende for samfunn, og er med på å sikre kreativitet, bred deltakelse og den frie og åpne dialogen som bør prege et samfunn. Kulturelt mangfold er en ressurs for utvikling. Kulturelle uttrykk i arbeid, ritualer, fester og andre viktige begivenheter er en viktig del av hverdagen. I en slik sammenheng kan kultur bidra til å kommunisere og vedlikeholde en sosial orden.

Dramatikere, forfattere, musikere og malere er også viktige kritiske krefter i et samfunn. Gjennom sin kunst setter de maktforhold, menneskerettigheter og kjønnsroller på dagsorden og bidrar på den måten til å korrigere eller stimulere endringsprosesser. NORAD støtter derfor også frie grupper av kunstnere, organisasjoner og institusjoner i det sivile samfunn og bidrar til å gi rom for en levende kultur.

Bibliotek og kulturminner

Satsingsområder innen kultursektoren baserer seg på planer og prioriteringer hos samarbeidspartnerne. I 2000 konsentrerte NORAD seg om langsiktige tiltak og program i utvalgte land med fokus på organisatorisk eller institusjonelt samarbeid innen musikk, litteratur, billedkunst, teater og kulturminnevern.

I Tanzania og Sør-Afrika kanaliseres nå det meste av støtten til kultur gjennom lokale kulturfond. Bok- og litteraturektoren i Afrika ble fortsatt prioritert gjennom støtten til African Publishers Network og støtten til arbeidet med å sikre opphavsrett. Leveranse og montering av møbler til det nye biblioteket i Alexandria ble avsluttet i 2000. I det sørlige Afrika ønsker landene å styrke det regionale kultursamarbeidet seg imellom, og NORAD ga støtte til flere regionale tiltak.

Samarbeidet med UNESCO om et større program om den transatlantiske slavehandelen ble videreført i 2000. Programmet inkluderer blant annet forskning og dokumentasjon, levende kunst og kultur, utvikling av kulturturisme og spredning av informasjon og kunnskap om slaveepoken og dens konsekvenser - særlig rettet inn mot barn og ungdom.

Kulturutveksling

En viktig del av kultursamarbeidet er dialog og meningsutveksling. Norske kulturmiljøer, organisasjoner og institusjoner er viktige kanaler for kultursamarbeidet. De norske partnerne har ofte en egeninteresse av å inngå en slik kontakt, samtidig som kontakten og dialogen mellom kulturmiljøene også er et eget mål for samarbeidet NORAD støtter.

Kulturutveksling og kulturell samhandling som ikke er knyttet opp til langsiktige tiltak i et samarbeidsland eller en samarbeidsregion ble i 2000 gitt lavere prioritet. Samarbeidet med Rikskonsertene ble trappet noe ned. NORAD støttet imidlertid også i 2000 festivalen "Verden i Norden", "Førde internasjonale musikkfestival", "Film fra Sør" og "Kapittel 2000" - en årlig internasjonal litteraturfestival med fokus på menneskerettigheter og ytringsfrihet.

Arbeidet med å integrere kultursamarbeidet i den øvrige bistanden fortsatte i 2000. Som ledd i dette er hovedansvaret for kultursamarbeidet i NORADs nye organisasjon lagt til regionavdelingene.

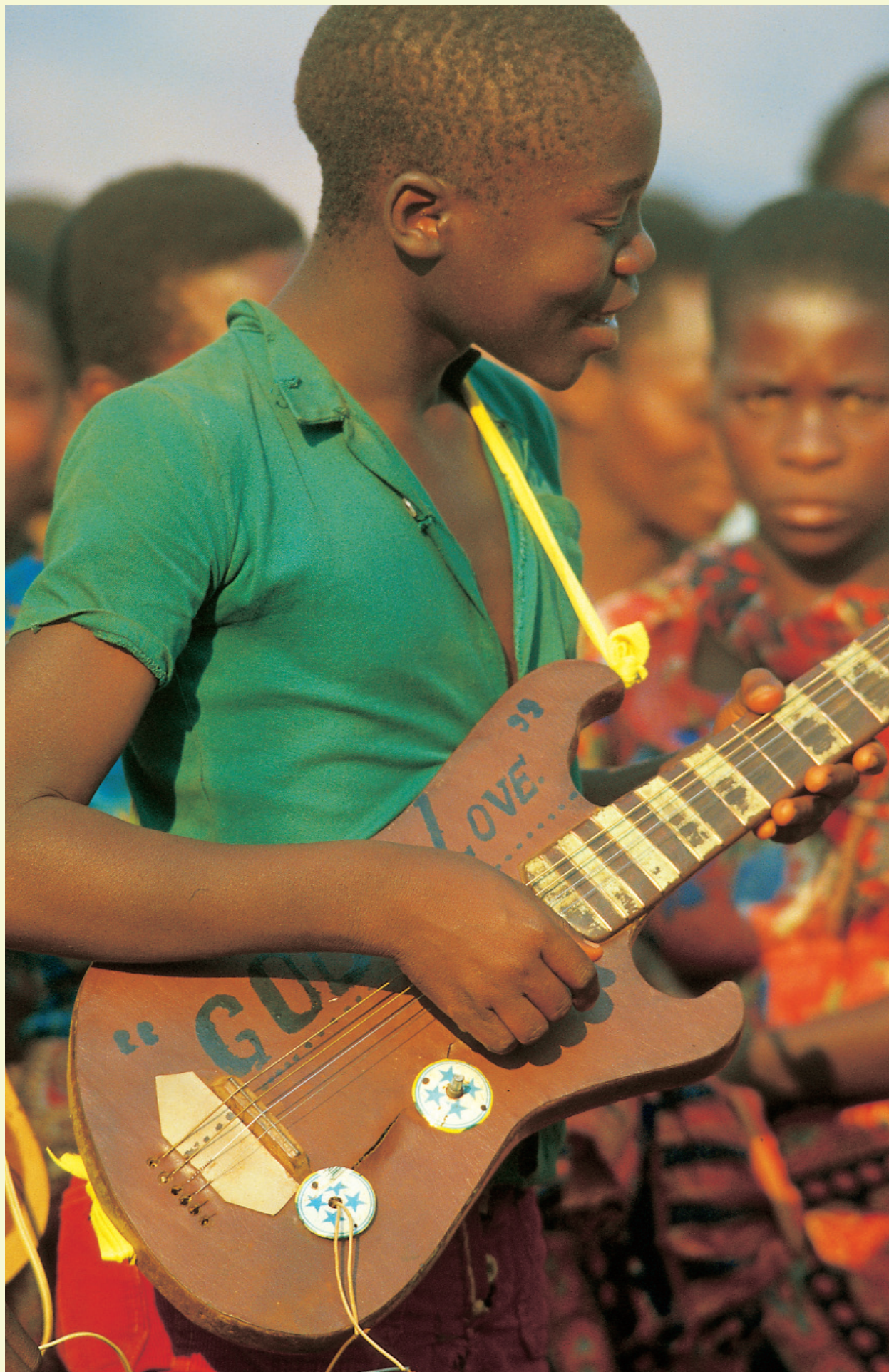
- ☉ Mangfold og kulturell kreativitet er viktige dimensjoner i alle samfunn, som for disse barna i Perlelagunen på østkysten av Nicaragua.

NORAD
2000

22•23

Kultur i bistanden

Per Kr. Lunden/Sørvis

Mmino=musikk

Gjennom å fange opp lokale initiativ skal samarbeidet mellom NORAD og National Arts Council i Sør-Afrika bidra til brobygging mellom musikkmiljøer i Norge og Sør-Afrika. Samarbeidet er døpt "Mmino" som betyr musikk på lokalspråket Tswana. Prioriterte områder er opplæring, dokumentasjon av tradisjonell musikk, kormusikk og festivaler. Tanken er at utveksling av erfaring, kompetanse og ideer skal skje gjennom en toveiskontakt innen disse områdene, og at minst like mye tilflyter Norge som Sør-Afrika idémessig og kulturelt. Søknadene blir vurdert av en oppnevnt komité med representanter fra musikkinstusjoner i begge land, med Rikskonsertene som koordinator og pådriver på norsk side. Det er hittil gjennomført to utlysingsrunder med til sammen 313 søknader. NORAD støtter prosjektet med 10 millioner kroner i perioden 2000-2004.

Per Kr. Lundén/Servis

Holdninger og verdier kommuniseres gjennom kulturelle uttrykk.

Video om kultur

Ved bruk av videofilmer som dokumentasjons- og informasjonskilde styrker prosjektet "Video nas Aldeias" - "Video i landsbyene"- indianeres etniske bevissthet. Videoene bidrar til kulturell utveksling mellom ulike indianergrupper i Brasil og øker på den måten kunnskapen blant indianere om andre gruppers eksistens og kultur. Video blir brukt som medium for å reflektere over og å styrke egne tradisjoner. Flere av videoene er produsert av indianere og det gjennomføres kurs for å lære opp indianske videoskopere. I fjor ble prosjektet valgt ut for å produsere ti tv-programmer om indianeres virkelighet i dagens Brasil i forbindelse med landets 500-årsmarkering.

NORAD
2000

24•25

Per Kr. Lundén/Servis

- ☛ Samarbeid om musikk-prosjekter gir gode muligheter til gjensidig læring og utveksling av nye ideer.

En sterk lokal kultur blir også overskygget av sterke internasjonale massemedier, også i utviklingsland.

Kvinner og likestilling

Shahidul Alam/Drik

Bedrer kvinners levekår

I flere land har kvinnene hovedansvaret for familien og dens økonomi. Likevel er mange uten formell makt og innflytelse.

Over hele verden har ikke kvinner like mange formelle og uformelle rettigheter som mennene - uansett hvor hardt og hvor lenge de arbeider og i hvilken grad de bærer familiens økonomi. Kvinner eier mindre og bestemmer mindre. De får mindre utdanning enn mennene, men arbeider ofte mer. Kvinner utsettes langt oftere for seksuell og andre typer vold.

NORAD arbeider for å støtte og styrke kvinners evner og ressurser slik at de kan delta aktivt og på lik linje med menn på alle områder i samfunnet. Det gjør NORAD ved å integrere kjønnsperspektivet i all bistand, samtidig som man også støtter konkrete kvinnerettede tiltak, spesielt innenfor områdene jenter og utdanning, kvinners menneskerettigheter og kvinner og næringsutvikling.

Skolegang gjør sterk

Skolegang gjør jenter og kvinner sterkere og mer selvstendige. NORAD prioriterer utdanning for kvinner fordi det gir store samfunnsmessige gevinster. På lang sikt fører utdanning til synkende fødselstall, bedre hygiene og ernæring og større produksjon av blant annet matvarer. Dette igjen styrker kvinnens rolle og innflytelse i samfunnet. I Tanzania, Zambia, Malawi og Madagaskar støtter NORAD FN's barnefonds program "Girls' Education in Africa". I Bangladesh støtter NORAD lese- og skriveopplæring for jenter og voksne kvinner, og et stipendprogram for jenter i videregående skole.

Rett til rettigheter

I mange land diskrimineres kvinner systematisk både i det formelle lovverket og i tradisjonelle og mer uskrevne lover i samfunnet. Dette gjelder blant annet på områder som arv og rett til bolig og eiendom. Gjennom avdeling for kvinnerett ved Universitetet i Oslo

støtter NORAD et regionalt diplomkurs i kvinnerett for det sørlige Afrika og i Pakistan. Målet for arbeidet er å styrke kvinners sosiale status og juridiske rettigheter gjennom utdanning, forskning og institusjonsbygging.

Skafter inntekt

I Afrika sør for Sahara står kvinner for 70-80 prosent av jordbruksproduksjonen, men til tross for den sentrale stillingen kvinner har i jordbruket i Norges samarbeidsland, blir deres spesielle kår, behov og potensiale ofte oversett. I Tanzania støtter NORAD et forskningsprogram innen jordbruk hvor målet er å framskaffe forskning som er relevant for kvinnelige småbønder. I Eritrea støtter NORAD et stipendprogram for kvinner i landbruksdepartementet, mens i nabolandet Etiopia støttes tiltak som kan øke jenters mulighet til landbruksutdanning. I 2000 ble støtten til jordbrukskooperativet NASFAM i Malawi gjennomgått for å se hvordan kvinners stilling i kooperativet kunne styrkes.

I Afrika er cirka 60 prosent av sysselsettingen i byer innen uformell virksomhet. Majoriteten av dem som driver hjemmebasert arbeid og gatehandel er fattige kvinner. Det er vanskelig for disse å få tilgang til kreditt, ressurser, opplæring og markeder. I Tanzania, Uganda, Bangladesh, India, Guatemala, Pakistan, Nicaragua og Mosambik støtter NORAD prosjekter som gir kvinner og menn i uformelle virksomheter tilgang til små lån og opplæring både innen tradisjonelle håndverk og ny teknologi.

Øker kvinners muligheter

NORAD har utarbeidet en handlingsplan for integrering av kvinne- og likestillingsperspektivet i NORAD-finansierte tiltak. I 2000 rapporterte ambassadene om en rekke tiltak for å øke kvinners og jenters mulighet til å delta i utdanning. NORAD tok også i bruk OECDs utviklingskomité's nye statistikkstandard som gir mulighet til å identifisere hvilke tiltak som fremmer kvinners rettigheter og likestilling.

NORAD
2000

26•27

☛ NORAD støtter en rekke prosjekter som gir kvinner i uformell virksomhet tilgang til små lån og opplæring.

Kvinner og likestilling

Per Kr. Lunden/Sørvis

Omskjæring skader

Omskjæring og kjønnslemlestelse er skadelig for kvinners og jenters helse - og i tillegg bryter det med menneskerettighetene, sier Inter-African Committee on Traditional Practices (IAC) som er et nettverk som samler 26 nasjonale komiteer i 26 afrikanske land. De driver opplæring av tradisjonelle jordmødre, lederopplæring av kvinner for at de kan drive opplysnings- og lobbyarbeid på nasjonalt og lokalt nivå og bidrar til å bevisstgjøre menn og kvinner om konsekvensene av kjønnslemlestelse. Nettverket har utarbeidet alternative overgangsritualer til omskjæring og etablert ungdomsgrupper i 15 land som skal fungere som "forandringsagenter". NORAD gir 426 000 millioner kroner til IAC via Kvinnefronten.

Per Kr. Lunden/Servis

Kvinner i Dar es Salaam forvalter penger og kunnskap til beste for mikrokredittforetaket PRIDE Tanzania.

Abir Abdullah/Drirk

Firoza Begum i Bangladesh bruker en mobiltelefon fra sitt hjem. Initiativet fra The Grameen Phone har ført til at mobiltelefoner blir brukt i landsbyer som aldri har hatt tilgang til vanlige huselefoner.

Md. Main Uddin/Drirk

Barn ved en spesialscole, Garments Workers' Children School i Dhaka, Bangladesh som er bygget for tekstilarbeideres barn.

NORAD
2000

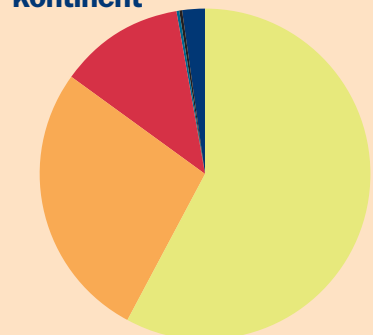
28•29

Shaidul Alam/Drirk

I mange land diskrimineres kvinner systematisk i forhold til lover i samfunnet.

Resultatområde kvinner og likestilling fordelt på kontinent

Afrika	536,4 mill.
Asia	250,2 mill.
Latin-Amerika	115,1 mill.
Europa	1,6 mill.
Oceania	2,2 mill.
Globalt uspesifisert	19,7 mill.

Andel av total bistand

Kvinner og likestilling	925,2 mill.
Miljø og naturressursforvaltning	891,2 mill.
Humanitær innsats	0,4 mill.
Annet	458,9 mill.
Sosial utvikling	1 536,8 mill.
Økonomi	1 196,1 mill.
Fred, demokrati og menneskerettigheter	506,6 mill.

Miljø og naturressursforvaltning

Paal E. Salvesen/Sorvis

Kjenner ingen grenser

Forurensing og miljøødeleggelser i en del av verden påvirker ikke bare nærmiljøet, men også hele verden. Miljøproblemene er grenseløse.

Forurensing siver ikke bare ned i jorda og dermed ned i grunnvannet eller i elvene og videre ut i havet. Forurensing stiger også opp i lufta og fører til større trussel om klimaendringer. De fattige rammes hardest, og for dem er miljøproblemene en daglig realitet. De opplever forurenset luft og vann, for lite eller for dårlig vann, farlige arbeidsmiljøer og ødelagte produksjonsmuligheter.

Målet for NORADs miljøbistand er en forsvarlig forvaltning av jordas miljø og det biologiske mangfoldet og å bidra til å løse miljøproblemer som særlig rammer de fattige.

Ta miljøhensyn

NORAD prioriterer fire områder innenfor miljøbistanden; utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, vern om og bruk av biologisk mangfold, redusert forurensing av jord, luft og vann, samt kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier.

Samarbeidspartnerne egne prioriteringer legges til grunn for innsatsen, men vannressursforvaltning og bærekraftig landbruk settes høyt. NORAD legger vekt på å styrke mottakerens kapasitet til å integrere miljøhensyn i utviklingspolitikken og til å gjennomføre internasjonale miljøforpliktelser. Dette omfatter blant annet samarbeidslandenes kapasitet til å kartlegge og forebygge miljøproblemer, bygge opp lovverk, styrke miljø- og naturressursforvaltningen og utvikling av handlingsplaner for miljø.

Forvaltning

I 2000 er brede miljøprogrammer videreført i både Tanzania, Sør-Afrika, India og Bangladesh. Programmene er rettet mot styrking av miljøforvaltningenes kompetanse og kapasitet. I Zambia og Botswana ble de pågående programmene for forvaltning av vilt og nasjonalparker videreført. Samtidig startet et nytt tiltak for å styrke kapasiteten for regional våtmarksforvaltning i det sørlige Afrika i fjor og vil pågå til 2003.

- ☛ I storbyene, som her i Guatemala City, representerer søppelfyllingene både miljømessige og sosiale utfordringer.

NORAD satser spesielt på tiltak mot forurensing. En rekke tiltak med fokus på vann- og luftforurensing er gjort med godt resultat, og i 2000 startet en undersøkelse for å studere effekten av sur nedbør. Statens forurensingstilsyn samarbeider med miljømyndighetene i Zambia og Mosambik for å utvikle kontrollrutiner av industrien og kompetanse på behandling av farlige kjemikalier. I Kina støtter NORAD flere tiltak mot forurensing.

I Sør-Afrika, Tanzania, Zambia og Jamaica støtter NORAD flere tiltak innen kulturminnevern.

I 2000 startet et treårig samarbeid med forskningsnettverket START som ser på menneskeskapte klimaendringer og hvordan de påvirker miljøet i vid forstand - og dermed levevilkårene på jorda. Hensikten med nettverket er å styrke kapasiteten og kompetansen i utviklingslandene slik at de i større grad kan delta på lik linje med de utviklede landene i det internasjonale samarbeidet for å begrense globale klimaendringer.

Fiske og skog

I flere land, blant annet Angola, Namibia, Sør-Afrika, Mosambik, Vietnam og Kina, samarbeider NORAD innen fiskerisektoren når det gjelder forvaltning av fiskeressursene og fiskeriene, inkludert lovgivning. Landbruk er en sentral sektor, og mye av støtten går til tiltak for bærekraftig landbruk og integrert plantevern. Skogtiltak ble støttet i Malawi, Tanzania og Uganda, og målet er å styrke den institusjonelle kapasiteten i skogministeriet, øke produktiviteten i skogbruket og å verne biologisk mangfold.

I alt sju norske institusjoner er involvert i utviklings-samarbeidet på miljøområdet både gjennom faglig rådgivning til NORAD og som partnere i institusjonssamarbeid med myndighetene i samarbeidslandene. I 2000 ble det inngått avtale med Norges Landbrukshøgskole, Havforskningsinstituttet/Fiskeridirektoratet og Miljøverndepartementet. Fra før samarbeider NORAD med Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensingstilsyn, Riksantikvaren og Statens kartverk. Avtalene skal sikre NORADs tilgang til faglig kompetanse både i fagavdelingen og ved vurdering av miljørettede aktiviteter.

I 2000 støttet NORAD miljørettet bistand med 891,2 millioner kroner, noe som utgjorde 24,1 prosent av den totale bistanden.

NORAD
2000

30•31

Miljø og naturressursforvaltning

Per Kr. Lunden/Sørvis

Eier naturen

Økt lokal deltakelse og eierskap i forhold til forvaltning av egne naturressurser er resultatet av programmet "Natural Resource Management Programme" som skal bedre den nasjonale og lokale miljøforvaltningen i Tanzania. Programmet har utløst stort lokalt engasjement og gir viktige innspill i den forvaltningsreformen og desentraliseringsprosessen som nå pågår i landet. Programmet inkluderer flere miljøtiltak som for eksempel et skogplantingsprosjekt i Shinyangaprovinsen. Her var store områder i skogen bevisst avskoget for å gi plass for kvegdrift. Målet for dette prosjektet er å få tilbake vegetasjonen. NORAD støtter programmet med inntil 120 millioner norske kroner for perioden 1998-2002.

Et eget program for naturforvaltning i Tanzania har utløst et sterkt lokalt engasjement. Programmet omfatter blant annet skogplanting.

Redusere industriforurensning

I Zambia samarbeider det statlige miljørådet med Statens forurensingstilsyn (SFT) for å regulere luftforurensing, overvåke forurensede elver og å kontrollere vannforurensing. SFT har bidratt til å utvikle regelverk tilpasset de lokale forholdene og har gitt råd og vært med å utforme krav til konsesjoner som styrer hva de enkelte fabrikkene kan og ikke kan gjøre. Det er også gitt opplæring i håndtering av farlig avfall. SFT har også bidratt med å etablere et informasjonssystem for å informere befolkningen og for å lagre informasjon til bruk i statistikk og overvåkning. NORAD har støttet samarbeidet med 4,4 millioner kroner.

Per Kr. Lunden/Sørvis

En riktig forvaltning av naturressursene danner grunnlag for et bærekraftig landbruk, som i Nepal, kan gi stabile inntekter for bøndene.

Gründere i landbruket

Høyere landbruksutdanning har i stor grad vært orientert mot karriere i offentlig sektor, men i takt med en mer markedsorientert økonomisk utvikling har behovet for å tilpasse landbruksutdanningen økt. Earth University i Costa Rica tilbyr en utdanning som forener entreprenørskap, samfunnsansvar og miljøbevissthet. Entreprenørskapet utvikles ved at studentgrupper i praksis utvikler og gjennomfører et agribusinessprosjekt. Studentene gjennomfører kurs som organisering, planlegging, regnskap, ledelse og markedsføring. Hver studentgruppe kan låne inntil 3.000 amerikanske dollar. Prosjektet pågår i tre av fire skoleår, og dersom det blir noen fortjeneste fordeles den mellom universitetet og skolen. NORADs støtte finansierer et antall stipender ved universitetet i tillegg til en seminarserie for å spre erfaringene til andre institusjoner for høyere landbruksutdanning i Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Paal E. Salvesen/Sørvis

Målet for NORADs miljøbistand er en forsvarlig forvaltning av jordas miljø og det biologiske mangfoldet .

Vei til inntekt

Den lave veistandarden på Madagaskar er et av de største hindrene for utviklingen av landbrukssektorene. 80 prosent av befolkningen jobber i landbruket, men et svakt utviklet transportnett gjør det vanskelig for bøndene å få produktene sine til markedene. HIMO-Routes støtter rehabilitering og vedlikehold av bygdeveier i viktige landbruksområder i landet. De bruker kun lokale materialer, arbeidsintensive metoder, lokale småentreprenører og lokal arbeidskraft. Det betyr at en stor andel av investeringene tilbakeføres til den lokale økonomien. I 2000 støttet NORAD arbeidet med 10,651 millioner kroner.

Søppel i storby

I Kambodsjas hovedstad støtter NORAD "Phnom Penh Water Supply and Drainage Project". Programmet driver i første rekke kompetanse- og kapasitetsbygging i den lokale avfalls- og avløpsadministrasjonen, men arbeider også for å bevisstgjøre befolkningen i Phnom Penh om hvor viktig en riktig avfallshåndtering er for nærmiljøet. NORAD har siden 1996 støttet fase 1 som ble avsluttet i fjor sommer med 21,5 millioner kroner. I 2000 bevilget NORAD 14,1 millioner kroner til fase 2 som er en videreføring av programmet.

NORAD
2000

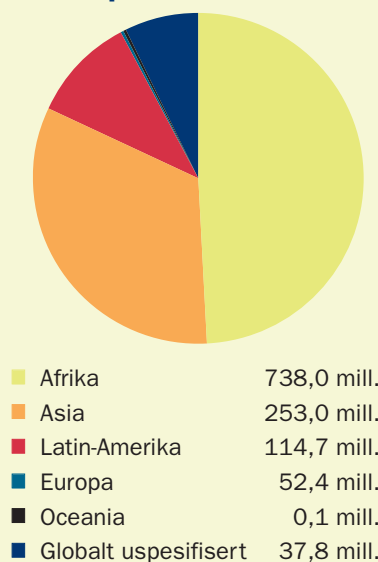
32•33

Paal E. Salvesen/Sørvis

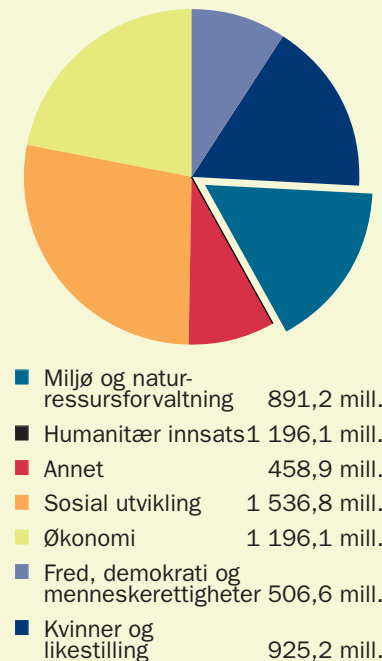

Avfallsmengdene kan bli store på markedet i Guatemala City.

Resultatområde miljø og naturressursforvaltning fordelt på kontinent

Andel av total bistand

NORADs strategi mot år 2005

Julius Mweli/Shotback

Kjemper mot fattigdom

Fattigdomsbekjempelse er det overordnede målet for norsk utviklingssamarbeid. I dag lever hver femte av jordas innbyggere i fattigdom. Mange av Norges samarbeidsland er blant de fattigste i verden. Fattigdom er uttrykk for sosial elendighet. Men det er ikke bare inntekt de fattige mangler, de mangler også muligheter. Muligheten til å skape en bedre hverdag.

NORAD har tatt utfordringen og vil gjennom utviklingssamarbeidet være med å bidra til å bekjempe fattigdommen.

Men hva er egentlig fattigdom? NORAD legger vekt på følgende aspekter:

- inntektsnivå
- helsetilstand og utdanningsnivå
- forskjeller i tilgang på ressurser og kapital
- ekskludering og undertrykking av enkelte grupper
- status for grunnleggende menneskerettigheter

Hva kan vi gjøre for å skape en varig fattigdomsreduksjon i Norges samarbeidsland? Følgende faktorer spiller inn:

- varig økonomisk vekst som er betydelig større enn befolkningsveksten
- en god fordelingspolitikk som gjør at veksten kommer de fattige til gode
- investering i helse og utdanning, særlig på grunnnivå
- muligheter for inntekt for den fattige del av befolkningen
- godt styresett - det betyr mer åpenhet, mindre korrupsjon og mer ansvarlighet overfor befolkningen
- (om)fordeling av inntekt og ressurser til fordel for de fattige
- integrering av marginaliserte grupper som for eksempel kvinner og minoriteter
- sikkerhetsnett som fanger opp de som lever i ytterste nød, de som ikke drar nytte av økonomisk utvikling og de som marginaliseres
- nedbryting av kulturelle og politiske hinder for fattigdomsreduksjon

☛ **Fattige mennesker mangler muligheter, men ungdommen i slumbydelen Mathare i Nairobi vil gjerne bruke kreftene til å skaffe en bedre hverdag.**

Norsk Folkehjelp

NORAD
2000

34•35

En viktig del av NORADs strategi er å skape muligheter for inntekter for den fattige delen av befolkningen, som her i De palestinske områder.

Ulike land har taklet tilnærmet like situasjoner svært forskjellig. En rekke årsaker til fattigdom finnes i globale rammebetingelser, men vi ser at den politikken myndighetene i et land velger, er helt avgjørende for graden av fattigdomsreduksjonen i et land.

I bunn og grunn må de fattige selv gis mulighet til å komme seg ut av fattigdommen. Dette kan oppnås ved å legge forholdene til rette for et bedre samspill mellom myndigheter, marked og det sivile samfunn, og å satse på inntektsskaping. Dette bidrar til fattigdomsreduksjon - både direkte gjennom å skape sysselsetting og inntekt og indirekte gjennom å skape grunnlag for skatteinntekter og offentlige utgifter.

Bistand bidrar mest til fattigdomsreduksjon om den går til land som fører en fattigdomsreducerende politikk. En grundig analyse av fattigdomsutfordringene, landenes uttrykte behov og prioriteringer og hva andre givere og aktører gjør i det aktuelle landet, vil legge grunnlag for hva NORAD vil bidra med.

Begrepsforklaringer

Sentrale begreper i bistand

Et sentralt utgangspunkt som legger premisser og rammer for NORADs landtilnærming er de endringer som har funnet sted internasjonalt når det gjelder hvordan giverne organiserer og samordner bistanden på landnivå, både i forhold til mottaker og giverne imellom. De siste årene har særlig *Comprehensive Development Framework (CDF)* og *Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)* representert viktige endringer i rammene for givernes landtilnærming.

Comprehensive Development Framework (CDF)

Comprehensive Development Framework (CDF) er et helhetlig rammeverk for alle aktører som er involvert i et lands utviklingsprosess; nasjonale og eksterne, statlige og ikke - statlige aktører; etc. **CDF** blir ofte illustrert i form av en matrise som gir oversikt over alle sektorer og alle aktører som er involvert. Dette gjør det lettere å styrke giverkoordineringen og å sikre at viktige områder ikke blir uteglemt. I lys av at **CDF** - konseptet er av ny dato, er erfaringsgrunnlaget begrenset. Gjennom **CDF** har man imidlertid fått et sterkere koordineringsredskap enn det man tidligere har hatt til disposisjon.

Pauline Awuor/Shootback

To gutter fra bydelen Mathare i Nairobi, Kenya.

Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP)

Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP) skal beskrive et lands strategi for utvikling og fattigdomsreduksjon. Intensjonen er at strategien skal utarbeides av mottakerlandene selv gjennom brede deltakende prosesser. Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken stiller nå krav om at fattige utviklingsland med høy gjeldsbyrde skal ha utarbeidet en egen strategi for fattigdomsreduksjon (PRSP) for å komme inn under HIPC - initiativet. HIPC står for Heavily Indebted Poor Countries og er et flernasjonalt gjeldsletteinitiativ for de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Det åpner for en samlet og koordinert gjeldslette fra samtlige kreditorer, supplert med bistandsmidler. Det er imidlertid for tidlig å si hvordan PRSP vil fungere i praksis - hvor styrende PRSP vil bli for det bilaterale utviklingssamarbeidet. Det vil bl.a. være viktig at giverne føler ansvar for å bidra til å sikre det lokale eierskapet til strategien.

UN Development Assistance Framework (UNDAF)

En annen relevant internasjonal prosess er det som skjer innen FN for å fremme et mer helhetlig FN på landnivå. - **UN Development Assistance Framework (UNDAF)**.

Formålet med **UNDAF** er å få alle FN - organisasjoner i et land til å samle seg om en felles landanalyse

og ut fra denne, sammen med landets myndigheter, bli enige om hva hver FN - organisasjon kan bidra med. Ambisjonen er ikke å gjøre **UNDAF** til noen helhetlig strategi for landets utvikling slik tilfellet er med PRSP, eller å gjøre **UNDAF** til en koordineringsprosess som omfatter alle aktører, slik ambisjonen er med CDF. Men **UNDAF** er et viktig bidrag til samordning av multi-lateral og bilateral bistand til et land.

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling i Europa (OECD/DAC)

Utviklingskomiteen i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling i Europa (OECD/ DAC) har utarbeidet internasjonale utviklingsmål med tilhørende indikatorer. - International Development Goals (IDG), for å styrke landprogrammering for fattigdomsreduksjon. Alle OECD - land stiller seg bak. Dette innebærer at man har fått på plass internasjonalt vedtatte overordnede mål for utviklingssamarbeidet. **OECD/DAC** støtter også opp om CDF - og PRSP - prosessene. I tillegg pågår det en prosess i DAC for utarbeidelse av felles giverretningslinjer for bistand for fattigdomsreduksjon. I disse retningslinjene legges det stor vekt på helhetlig landtilnærming som tar utgangspunkt i mottakerlandenes egen strategi for fattigdomsreduksjon.

Tall og statistikk

Presentasjonen av den norske bistand i tall er i det følgende delt i to. Den første delen tar for seg bistanden som kanaliseres gjennom NORAD. Den andre delen viser den samlede norske bistanden som forvaltes av både NORAD og Utenriksdepartementet.

Både NORAD og Utenriksdepartementet bruker mange kanaler til formidling av norsk bistand. I tillegg til stat-til-stat-bistanden omfatter det frivillige organisasjoner, næringslivet, FN-organisasjoner og utviklingsbanker. I de følgende tabellene og oversikten beskrives disse kanalene blant annet ved hjelp av begrepene bilaterale, multi-bi og multilateral bistand. I denne sammenheng betyr disse begrepene følgende:

- Bilateral: Tosidig bistand til en region eller land som enten går fra stat til stat, via frivillige organisasjoner, via næringslivet eller andre.
- Multi-bi: Øremerkede midler administrert av FN-organisasjoner eller utviklingsbanker.
- Multilaterale: Generell støtte til FN-organisasjoner eller utviklingsbanker.

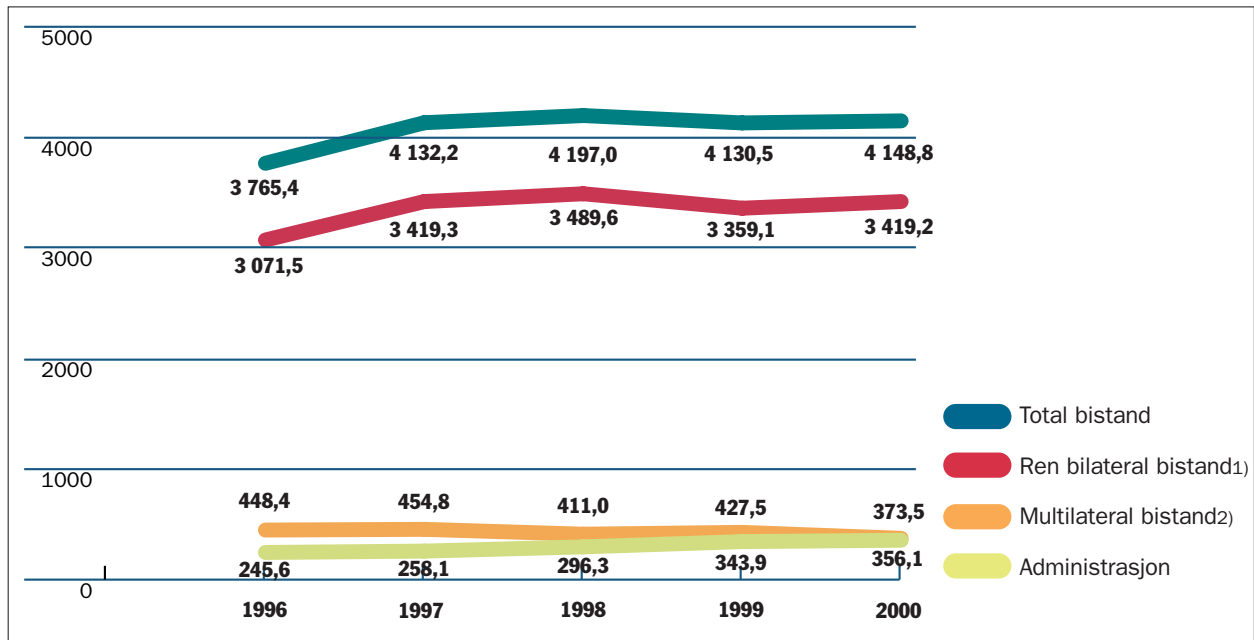
Per Kr. Lundén/Sørvis

NORAD
2000

36•37

Statistikk - NORAD

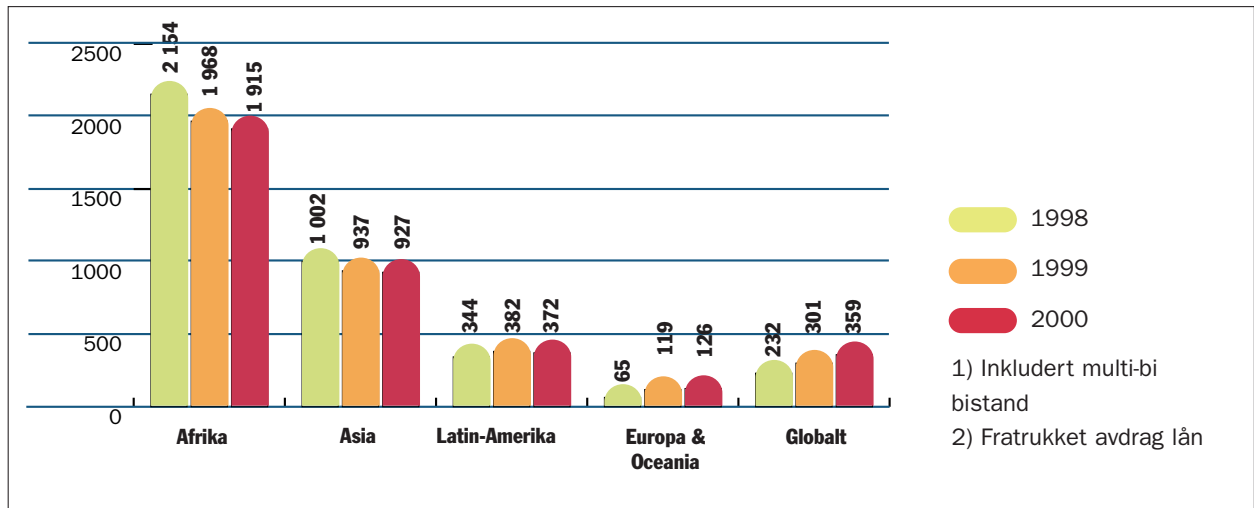
Total bistand gjennom NORAD 1996-2000 (NOK mill.)

1) Omfatter kun tosidig samarbeid, dvs ikke bilateral gjennom multilaterale organisasjoner (multi-bi bistand)

2) Inkluderer multi-bi bistand

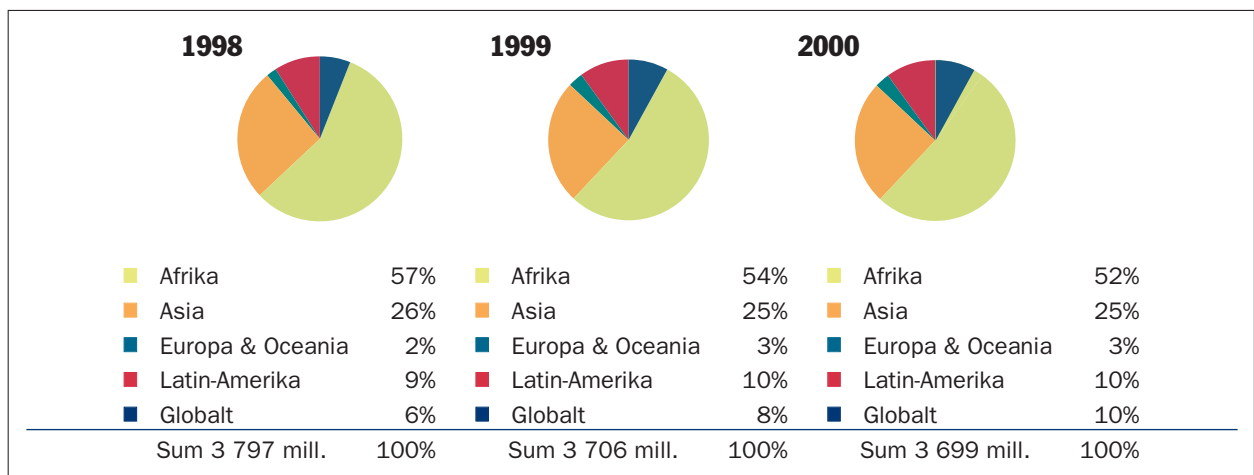
Bistand¹⁾ (netto²⁾) gjennom NORAD fordelt på verdensdeler 1998-2000 (NOK mill.)

1) Inkludert multi-bi bistand

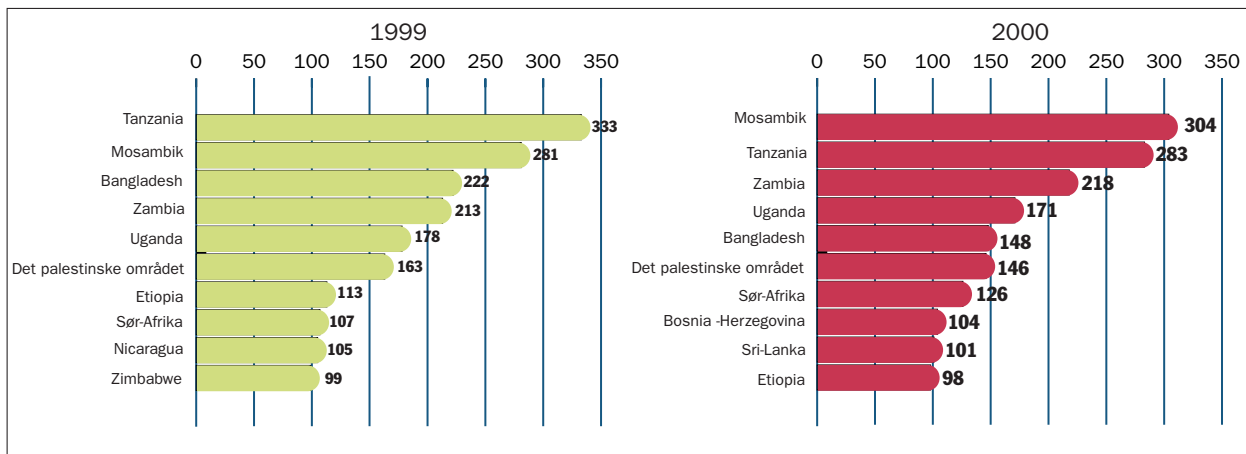
2) Fratrullet avdrag lån

Bistand¹⁾ (netto²⁾) gjennom NORAD fordelt på verdensdeler 1998-2000 (prosent)

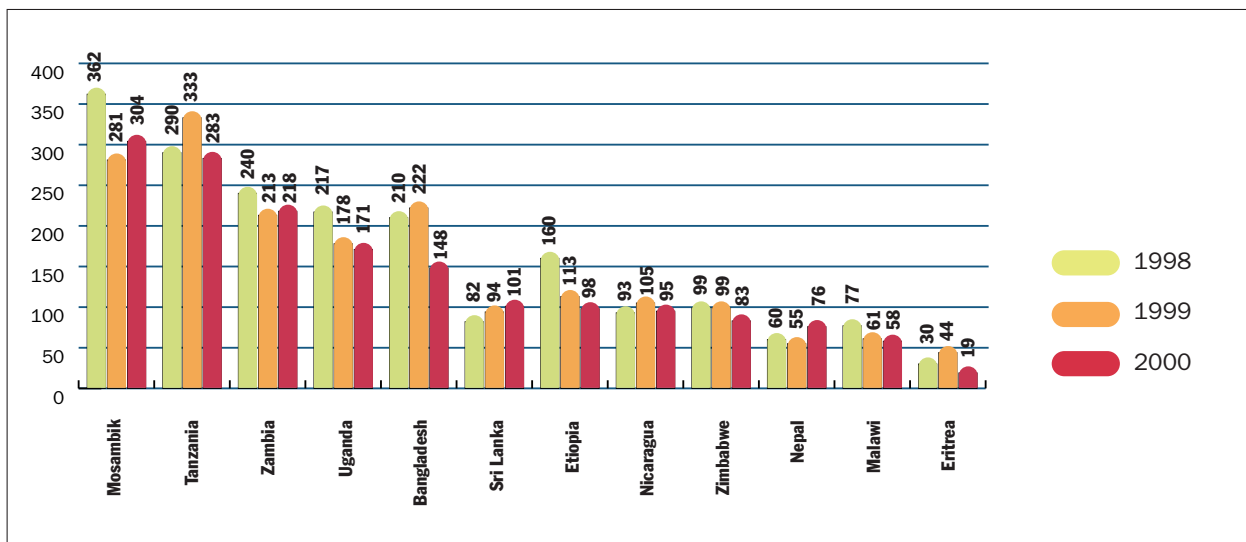

Statistikk - NORAD

De ti største mottakerne av bistand gjennom NORAD 1999-2000 (NOK mill.)

Bistand gjennom NORAD til prioriterte land 1998-2000 (NOK mill.)

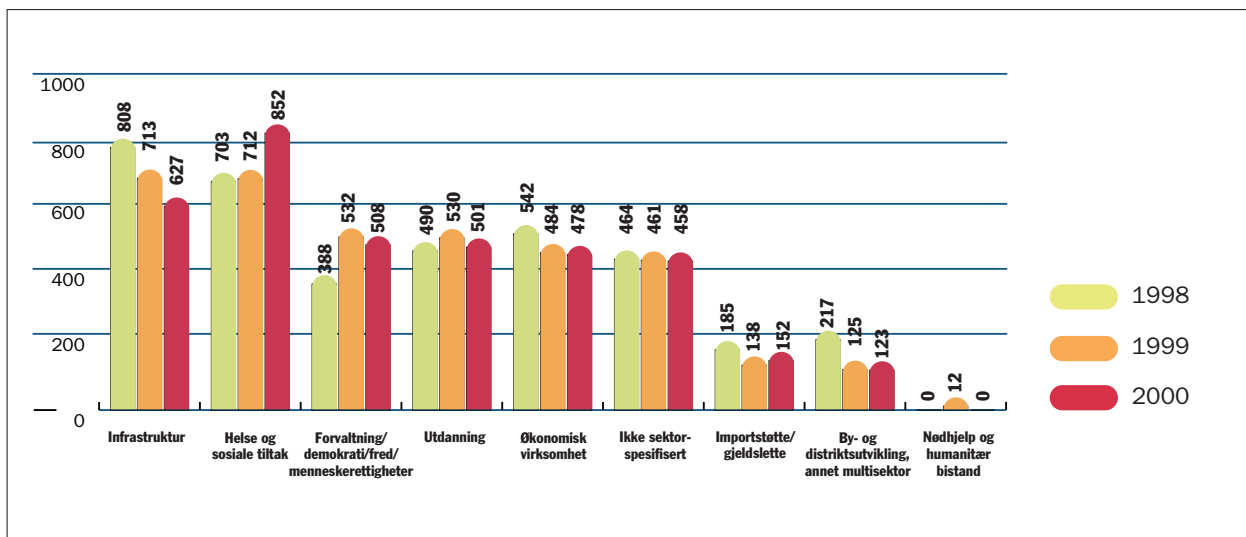

NORAD
2000

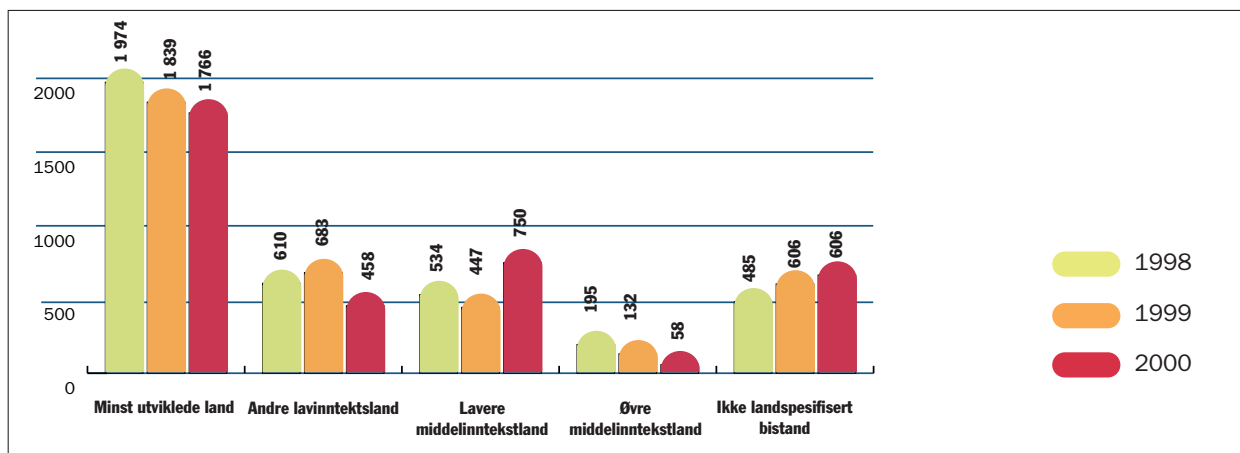
38 • 39

Bistand (netto) gjennom NORAD fordelt på sektor 1998-2000 (NOK mill.)

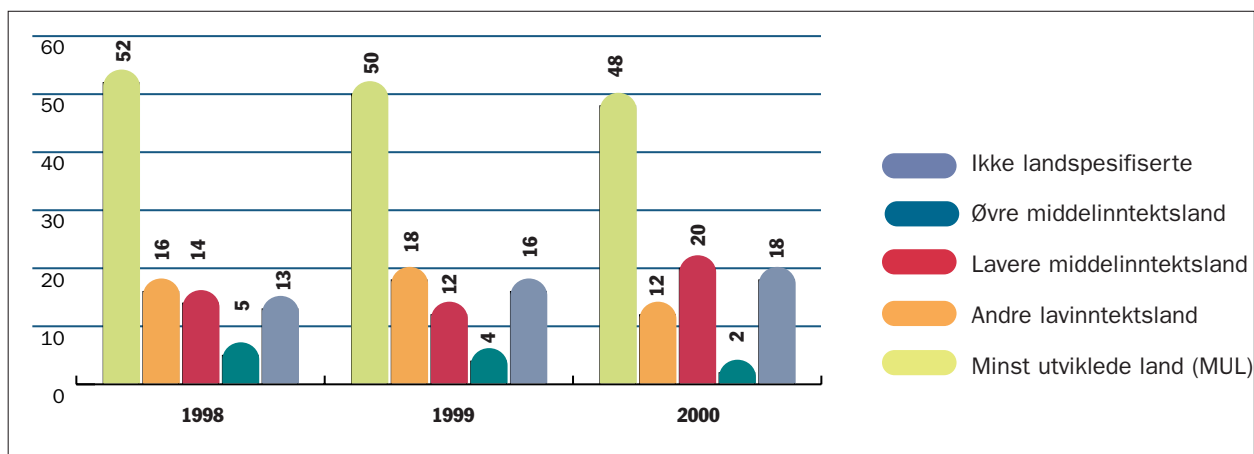

Statistikk - NORAD

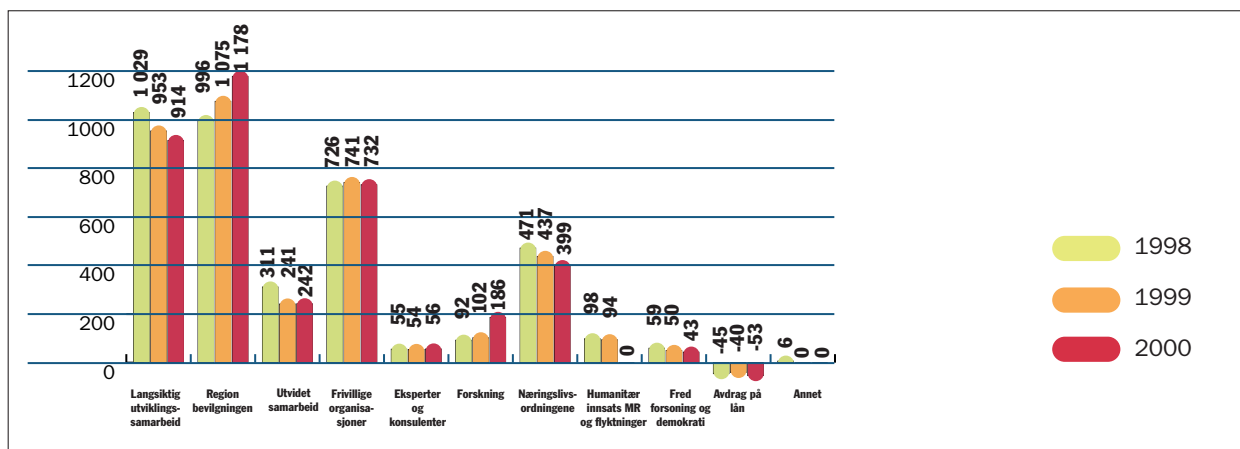
Bistand gjennom NORAD fordelt på inntektskategorier 1998-2000 (NOK mill.)

Bilateral bistand gjennom NORAD fordelt på inntektskategorier 1998-2000 (prosent)

Bilateral bistand gjennom NORAD fordelt på budsjettposter 1998-2000 (NOK mill.)

Statistikk - NORAD

Bistand gjennom NORAD fordelt på region, land og budsjettpost 2000 (NOK 1000)

	Langsiktig utvikling	Regionbevilg.	Utvidet samarbeid	Frivillige org.	Ekspert- og kons.	Næringslivsordn.	Forskning og kompetansebygging	Fred, forsoning og demokrati	Avdrag på lån	Totalt
Afrika										
Angola		87 514	1 000	3 848	430	927				93 719
Benin				0				0		
Botswana		13 089		7 258		650	909			21 906
Burkina Faso		123		62						185
Burundi		424		3 646						4 070
Egypt		2 208	4 614	540	16	1 034				8 413
Ekvatorial Guinea				306						306
Elfenbenskysten				843						843
Eritrea	9 012	5 473	900	3 224	72					18 682
Etiopia	21 980	65 845	20	4 613	349		5 203			98 009
Gambia		260		1 420						1 680
Ghana				966		171	807			1 944
Guinea-Bissau				61						61
Kamerun				2 791			1 270			4 060
Kapp Verde				214		282				496
Kenya		12 867		2 729						15 597
Kongo (dem rep)				4 810						4 810
Lesotho				1 707						1 707
Liberia				2 376						2 376
Madagaskar		35 254			5					35 259
Malawi	39 306	16 481		1 114	782	467				58 150
Mali		46 375	265	6 914		544	2 514			56 612
Mauretania				3 317						3 317
Mauritius				76						76
Mosambik	189 975	97 110	37	9 347	1 217	4 730	1 636			304 053
Namibia	-1	23 181		1 543		36 558	1 544			62 826
Niger				3 984						3 984
Nigeria				288		50				338
Rwanda		2 340		85						2 425
Sao Tome & Principe							913			913
Senegal				2 752						2 752
Sierra Leone				1 525						1 525
Somalia		8 529								8 529
Sudan		38 721		5 963						44 683
Swaziland		555		320						875
Sør-Afrika		108 656	3 842	2 657	984	3 038	7 285			126 462
Tanzania	178 024	52 929	1 362	16 876	2 618	27 891	2 852			282 551
Tchad				877						877
Tunisia							856			856
Uganda	75 000	65 983	15	16 563	1 547	10 988	1 166			171 262
Zambia	82 794	60 616	66	24 537	1 309	48 715				218 038
Zimbabwe	29 857	28 423	3 754	10 865	542	4 548	5 194			83 183
Sør for Sahara uspesifisert		30 519	39 492	96	58		125			70 290
Afrika uspesifisert		54 276	3 180	26 506	711		11 959			96 632
Sum Afrika	625 946	857 753	58 548	177 617	10 639	140 594	44 234			1 915 331
ASIA										
Afghanistan		771		4 602						5 373
Aserbadjan			690	2 306						2 996
Bangladesh	103 359	13 802	1 969	24 688	1 541	2 269	365			147 994
Bhutan		10 039		570		207	1 329			12 144
Burma				476						476
Filippinene				8 451		3 440	5 809			17 700
India		21 084	13 626	23 658	1 501	1 709	102			61 679
Indonesia		6 000	2 665	6 503		1 422	789			17 379
Jordan				205						205
Kambodsja		17 088		17 320		6 604				41 012

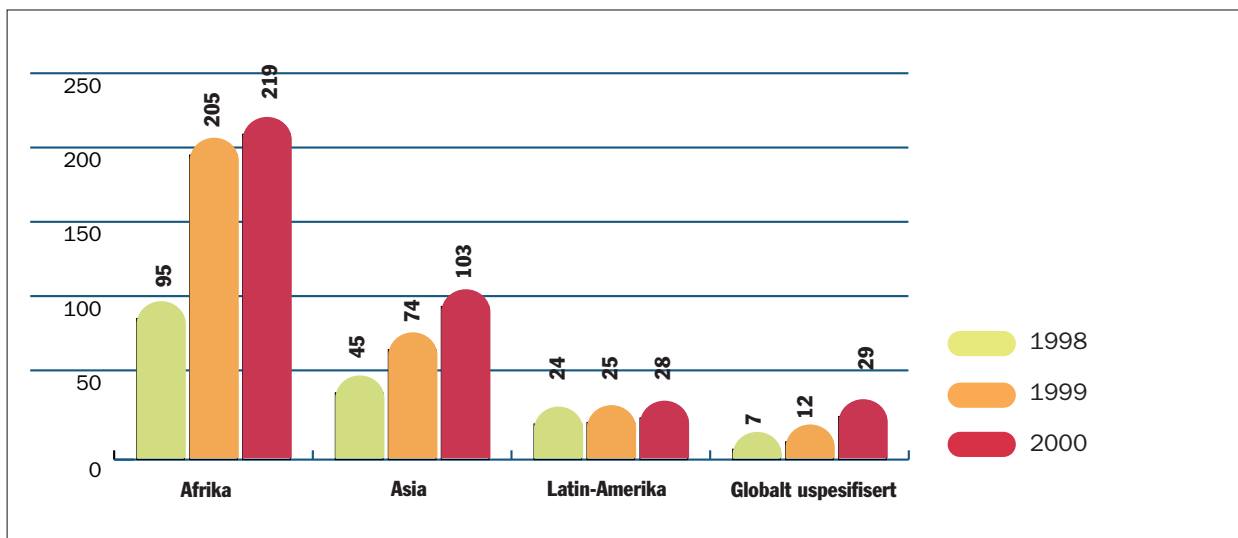
NORAD
2000

40•41

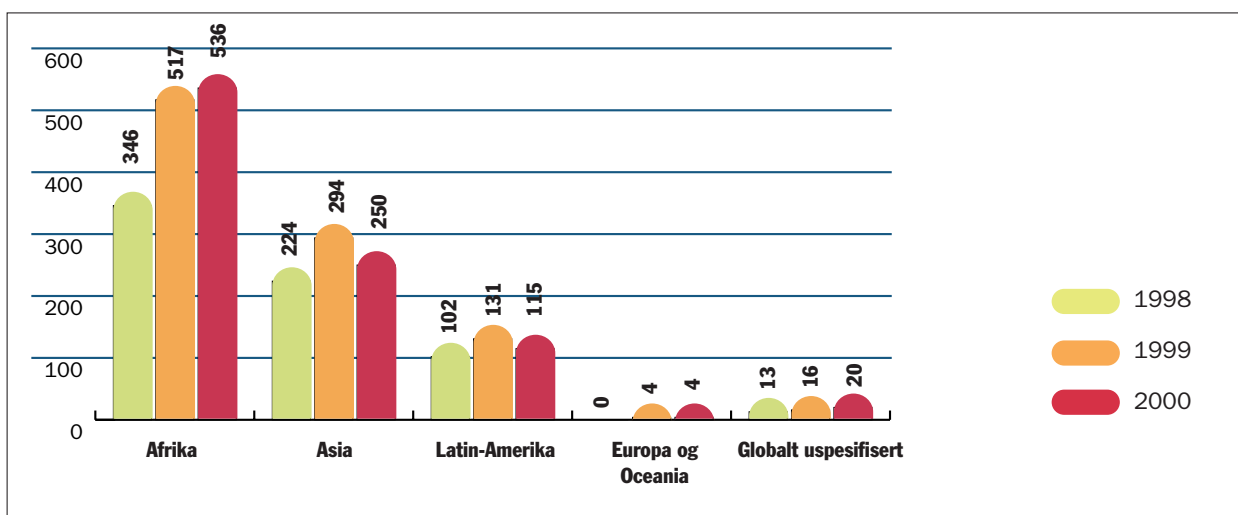
Statistikk - NORAD

Bistand gjennom NORAD fordelt på region, land og budsjettpost 2000 (NOK 1000)

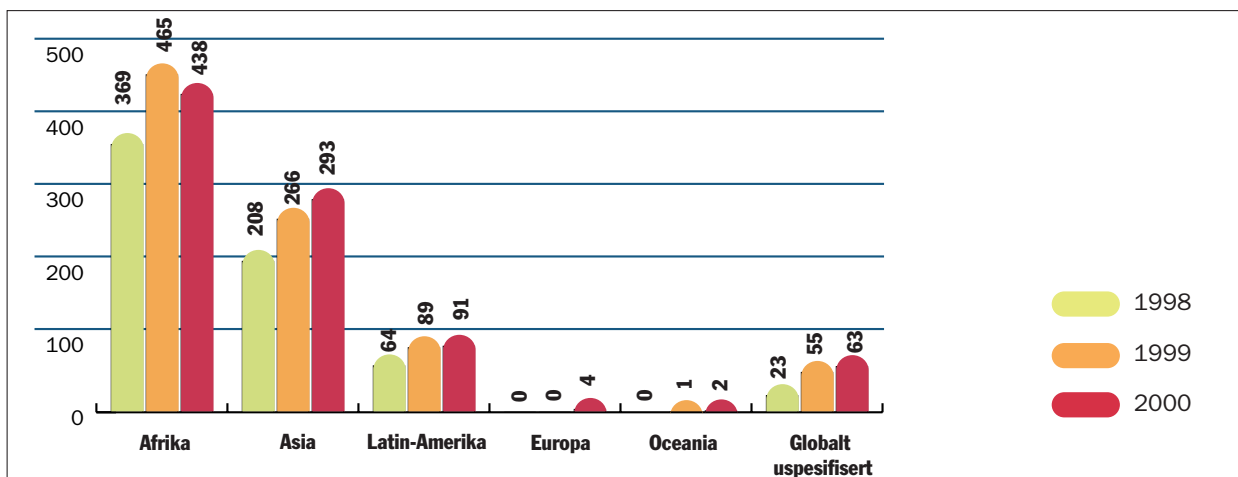
	Langsiktig utvikling	Region-bevilg.	Utvidet samarbeid	Frivillige org.	Ekspert- og kons.	Nærings-livsordn.	Forskning og kompetansebygging	Fred, forsoning og demokrati	Avdrag på lån	Totalt
Kina			31 238	12 186	1 364	14 043	9 677			68 509
Laos		14 025	6 118	9 089	529	34 796				64 558
Libanon				6 297						6 297
Malaysia				1 540			162			1 702
Maldivene						90				90
Mongolia				5 843						5 843
Nepal	39 802	14 550	420	14 622	800	3 815	1 731			75 740
Pakistan		11 103	10 175	10 565	489	16				32 348
Det palestinske området	90 430		1 460	31 670	688	17 545	3 923			145 715
Sri Lanka	30 929	7 794	2 245	32 656	1 477	25 947	49			101 097
Syria							3 000			3 000
Thailand				1 332		371	907			2 610
Usbekistan						760				760
Vietnam		20 013	7 209	9 988	980	183	6 522			44 896
Øst-Timor		9 000					315			9 315
Sør Asia uspesifisert				424	324					748
Asia uspesifisert		24 554	16 537	8 228		295	7 000			56 614
Sum Asia	264 520	169 823	94 353	233 218	9 694	113 513	41 680			926 801
LATIN-AMERIKA										
Argentina				64						64
Barbados				541						541
Belize				539						539
Bolivia				24 624						24 624
Brasil				19 779						19 779
Chile				4 020						4 020
Colombia				4 906						4 906
Costa Rica		557		2 687	-168		1 984			5 059
Cuba				6 805		95				6 900
Dominikanske Republikk				1 836						1 836
Ecuador				15 078						15 078
El Salvador		4 956		5 762						10 718
Guatemala		34 171	468	29 642	39		4 006			68 326
Haiti				633						633
Honduras		4 951		6 777						11 728
Jamaica			1 500	1 624						3 124
Mexico				3 748						3 748
Nicaragua	20 982	8 621	3 721	37 517	2 068	20 877	1 002			94 788
Paraguay				6 587		14 349				20 936
Peru				10 869						10 869
Uruguay				233						233
Mellom-Amerika uspesifisert		28 867	10 987	1 541	27	4 719				46 142
Sør-Amerika uspesifisert				1 589						1 589
Amerika uspesifisert				6 711		8 884				15 595
Sum Latin Amerika	20 982	82 122	16 675	194 110	1 967	48 925	6 991			371 772
EUROPA										
Bosnia-Herzegovina						79 918		24 069		103 987
Tidl. Jugoslavia uspesifisert						1 357		17 722		19 079
Europa uspesifisert				295	58					353
Sum Europa				295	58	81 275		41 791		123 419
OCEANIA										
Fiji-Øyene				912						912
Papua Ny-Guinea				1 633						1 633
Sum Oceania				2 545						2 545
Globalt uspesifisert	2 760	68 801	72 812	124 456	33 853	14 606	93 189	1 200	-52 738	358 938
Total bilateral bistand	914 2081	1 78 500	242 389	732 240	56 211	398 912	186 093	42 991	-52 738	3 698 807

Bistand gjennom NORAD til forskningsrettede¹⁾ tiltak 1998-2000 (NOK mill.)

1) For 1998 definert som Målområde forskning 1; forskningsrettet. Fra 1999 definert som delmål eller hovedmål i kategorien "Målsetting for forskning".

Bistand gjennom NORAD til kvinner og likestilling¹⁾ 1998-2000 (NOK mill.)

1) For 1998 definert som Målområde kvinner 1, 2 og 3; henholdsvis kvinnerelevante, kvinneintegreerte og kvinnespesifikke tiltak. Fra 1999 definert som delmål eller hovedmål i kategorien "Målsetting for kvinner og likestilling".

Bistand gjennom NORAD til miljørettede¹⁾ tiltak 1998-2000 (NOK mill.)

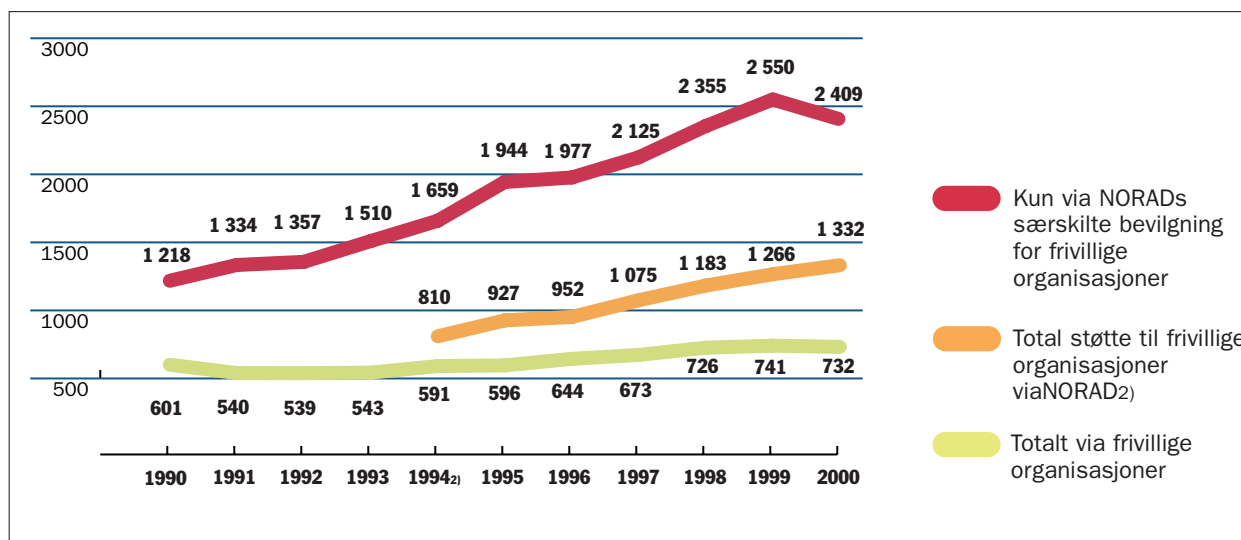
1) For 1998 definert som Målområde miljø 1, 2 og 3; henholdsvis befolkningsbegrensende, miljøintegreerte og miljøspesifikke tiltak. Fra 1999 definert som delmål eller hovedmål i kategorien "Målsetting for miljø".

NORAD
2000

42•43

Statistikk - NORAD

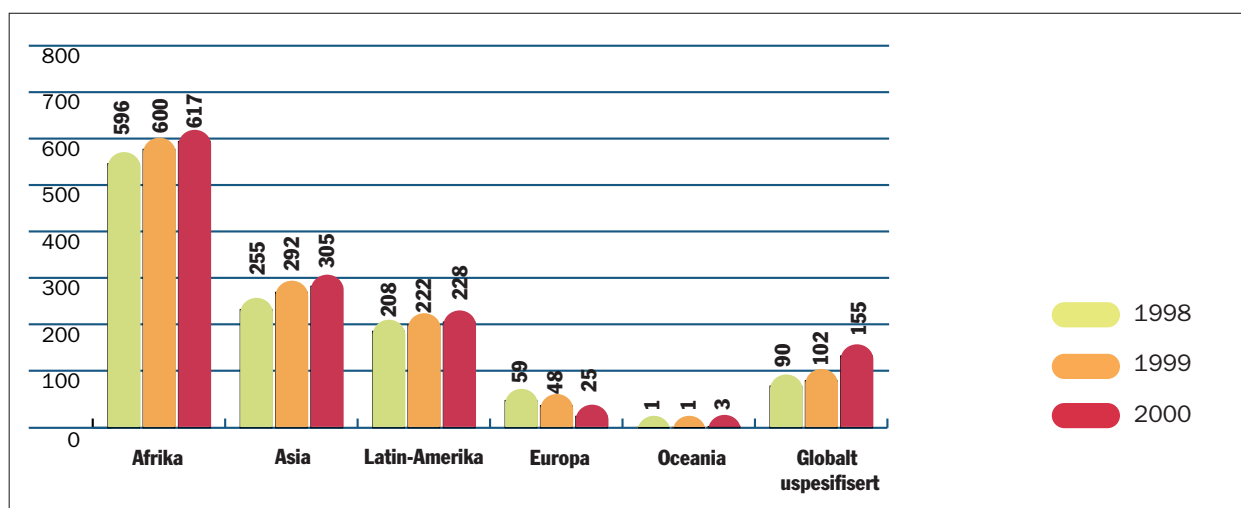
Bistand via frivillige organisasjoner¹⁾ over NORAD og UD²⁾ budsjettposter 1990-2000 (NOK mill.)

1) Omfatter støtte til norske, lokale, regionale og internasjonale frivillige organisasjoner.

2) F.o.m. 1994 foreligger det data hvor NORADs bistand er skilt ut

NORADs bistand via frivillige organisasjoner 1998-2000 (NOK mill.)

De ti største mottakerne av midler fra NORAD blant norske frivillige organisasjoner 2000 (NOK mill.)

Norsk folkehjelp	167 659
Kirkens Nødhjelp	128 685
Redd Barna	104 503
Atlas-alliansen	46 070
CARE Norge	44 680
Norges Røde Kors	40 817
Strømmestiftelsen	33 875
Utviklingsfondet	30 472
Stiftelsen SOS Barnebyer Norge	28 007
Norsk Luthersk Misjonssamband	27 868
Sum de ti største mottakerne	652 635

Statistikk - NORAD

Bistand via frivillige organisasjoner¹⁾ over NORADs budsjettposter fordelt på verdensdel og land 1998-2000 (mill.kr)

AFRIKA	1998	1999	2000	ASIA			
Etiopia	85,4	83,6	70,4	Indonesia	7,1	5,6	8,3
Zambia	28,8	38,6	60,7	Libanon	4,5	5,0	6,3
Sør-Afrika	68,7	47,2	60,6	Mongolia	2,2	5,4	5,8
Mosambik	44,9	51,3	47,1	Afghanistan	2,9	6,4	5,4
Angola	56,0	50,8	44,9	Syria	0,0	1,2	3,0
Sudan	15,8	19,1	43,5	Aserbadjan	0,0	1,2	3,0
Mali	35,8	44,7	41,0	Malaysia	0,9	1,5	1,7
Uganda	35,1	38,0	32,6	Thailand	1,5	1,5	1,3
Zimbabwe	28,9	28,1	27,0	Bhutan	0,4	0,5	0,6
Tanzania	24,6	26,9	25,8	Burma	0,1	0,5	0,5
Kenya	17,1	14,3	15,6	Jordan	0,7	0,9	0,2
Namibia	17,6	13,6	12,7	Sør-Asia uspesifisert	0,0	0,0	0,4
Madagaskar	9,2	13,4	11,0	Asia uspesifisert	22,4	14,7	18,7
Eritrea	11,7	8,9	8,6	Sum Asia	255,3	292,0	305,0
Somalia	9,9	10,0	8,5	LATIN-AMERIKA			
Botswana	5,4	7,8	8,4	Nicaragua	43,8	42,7	44,7
Kongo (dem rep)2)	5,2	4,7	4,8	Guatemala	38,9	38,5	37,7
Burundi	1,7	2,3	4,1	Bolivia	27,6	26,9	24,6
Niger	5,3	6,3	4,0	Brasil	15,9	14,9	15,3
Mauretania	1,7	3,1	3,3	Ecuador	11,4	13,7	15,1
Malawi	3,8	1,5	2,8	Peru	11,9	11,8	9,8
Kamerun	3,0	2,8	2,8	El Salvador	7,2	7,1	6,8
Senegal	8,8	9,5	2,8	Cuba	3,8	5,5	6,8
Liberia	0,6	2,5	2,4	Honduras	5,6	7,3	6,8
Lesotho	1,8	1,7	1,7	Colombia	3,3	4,1	4,9
Gambia	2,0	1,7	1,7	Paraguay	6,5	5,2	4,7
Sierra Leone	2,7	2,9	1,5	Mexico	4,4	3,4	3,7
Rwanda	2,6	2,2	1,4	Chile	6,2	3,9	3,7
Ghana	4,4	3,2	1,0	Costa Rica	0,8	0,6	3,2
Tchad	1,1	1,3	0,9	Jamaica	2,6	2,8	3,1
Swaziland	0,6	0,8	0,9	Dominikanske republikk	2,7	1,8	1,8
Tunisia	0,0	0,0	0,9	Haiti	0,5	0,4	0,6
Elfenbenskysten	0,9	0,7	0,8	Barbados	0,0	0,6	0,5
Egypt	0,7	1,2	0,5	Belize	0,0	0,0	0,5
Ekvatorial Guinea	0,2	0,3	0,3	Uruguay	0,3	0,4	0,2
Nigeria	0,0	0,3	0,3	Argentina	0,0	0,1	0,1
Kapp Verde	0,2	0,2	0,2	Guyana	0,0	0,0	0,0
Burkina Faso	0,6	0,7	0,2	St. Lucia	0,0	0,0	0,0
Mauritius	0,2	0,2	0,1	Mellom-Amerika uspesifisert	8,0	19,7	25,0
Guinea-Bissau	0,2	0,2	0,1	Sør-Amerika uspesifisert	0,0	1,6	1,6
Den sentral-afrikanske republikk	0,1	0,1	0,0	Amerika uspesifisert	6,6	8,9	6,7
Kongo	0,3	0,0	0,0	Vestindia uspesifisert	0,3	0,0	0,0
Seychellene	0,0	0,0	0,0	Sum Latin-Amerika	208,5	221,9	228,2
Sør for Sahara uspesifisert	0,7	12,7	8,6	OCEANIA			
Afrika uspesifisert	25,0	41,0	50,5	Papua Ny-Guinea	1,3	1,2	1,6
Sum Afrika	569,4	600,4	616,8	Fiji-øyene	0,2	0,2	0,9
ASIA				Sum Oceania	1,5	1,4	2,5
Det palestinske området	28,7	38,0	35,3	EUROPA			
Sri Lanka	25,6	33,2	34,2	Bosnia-Herzegovina	48,5	41,5	18,2
Bangladesh	27,8	29,3	32,5	Kroatia	10,0	0,0	0,0
India	28,9	34,5	32,0	Tidl. Jugoslavia uspesifisert	0,4	6,7	6,6
Kambodsja	22,3	26,2	23,7	Europa uspesifisert	0,0	0,0	0,3
Kina	13,6	17,0	21,6	Sum Europa	58,9	48,3	25,1
Pakistan	20,9	17,1	19,7	Sum Globalt uspesifisert	89,9	102,2	154,9
Nepal	15,1	21,5	17,5	Sum	1183,5	1266,1	1332,4
Laos	8,6	12,0	14,9				
Vietnam	13,4	11,1	10,0				
Filippinene	7,5	7,9	8,5				

NORAD
2000

44•45

1) Inkluderer støtte til norske, lokale, regionale og internasjonale frivillige organisasjoner, samt forskningsstiftelser og forskningsinstitusjoner over alle NORADs bevilgninger

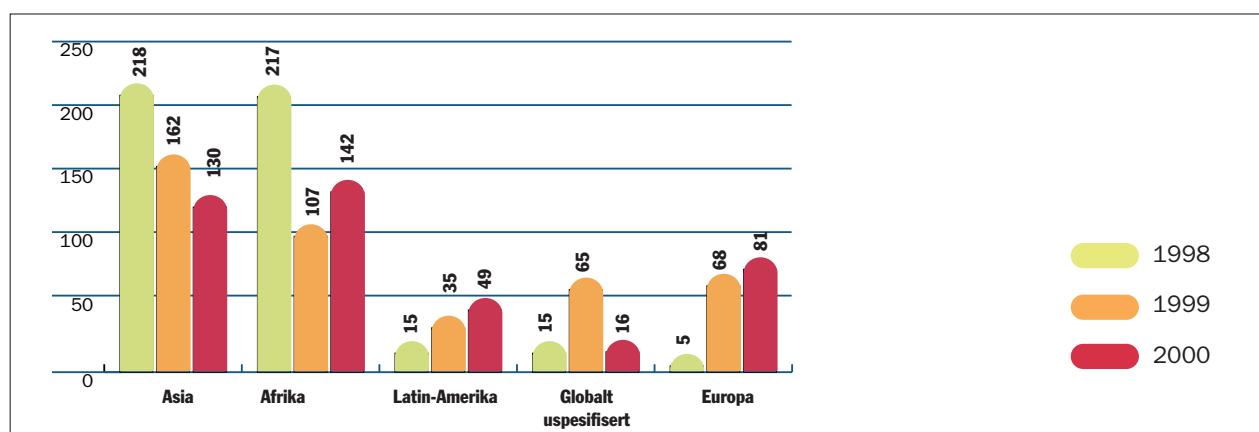
2) Tidligere Zaire

Statistikk - NORAD

De enkelte næringslivsordninger fordelt på verdensdeler og land i 2000 (NOK 1000)

	Institusjons- og kompetanse- utvikling	Blandede kreditter	Paralell-finansordning	Låneordningen	Andre	Totalt
Afrika						
Angola					927	927
Benin						
Botswana					650	650
Egypt					1 034	1 034
Ghana					171	171
Kapp Verde					282	282
Malawi					467	467
Mali					544	544
Mosambik			3 765		965	4 730
Namibia		34 000		2 500	58	36 558
Nigeria					50	50
Sao Tome & Principe	913					913
Sør-Afrika					3 038	3 038
Tanzania			23 721	1 200	2 970	27 891
Uganda			10 590		398	10 988
Zambia			48 686		29	48 715
Zimbabwe			4 511		37	4 548
Sum Afrika	913	34 000	91 273	3 700	11 621	141 507
Asia						
Bangladesh					2 269	2 269
Bhutan	1 329				207	1 536
Filippinene	5 809	2 765			675	9 249
India				800	909	1 709
Indonesia					1 422	1 422
Kambodsja			6 604			6 604
Kina	2 665	11 670			2 373	16 708
Laos		16 841	17 504		452	34 796
Maldivene					90	90
Nepal					3 815	3 815
Pakistan					16	16
Det palestinske området			17 352		193	17 545
Sri Lanka			15 285	2 550	8 111	25 947
Thailand	907				371	1 278
Usbekistan					760	760
Vietnam	6 209				183	6 392
Asia uspesifisert					295	295
Sum Asia	16 918	31 276	56 745	3 350	22 142	130 431
Europa						
Bosnia-Herzegovina			78 148		1 770	79 918
Tidl. Jugoslavia uspes.				1 000	357	1 357
Sum Europa			78 148	1 000	2 127	81 275
Latin-Amerika						
Cuba					95	95
Nicaragua			10 877	10 000		20 877
Paraguay				14 000	349	14 349
Mellom-Amerika uspes.					4 719	4 719
Amerika uspesifisert			8 884			8 884
Sum Latin-Amerika			19 761	24 000	5 163	48 925
Sum Globalt uspesifisert	1 177		2 110		12 496	15 783
Totalt	19 008	65 276	248 038	32 050	53 549	417 920

Næringslivsordningene fordelt på verdensdeler 1998-2000 (NOK mill.)

Bistand gjennom NORAD fordelt på hovedmålgrupper 2000 (NOK mill.)

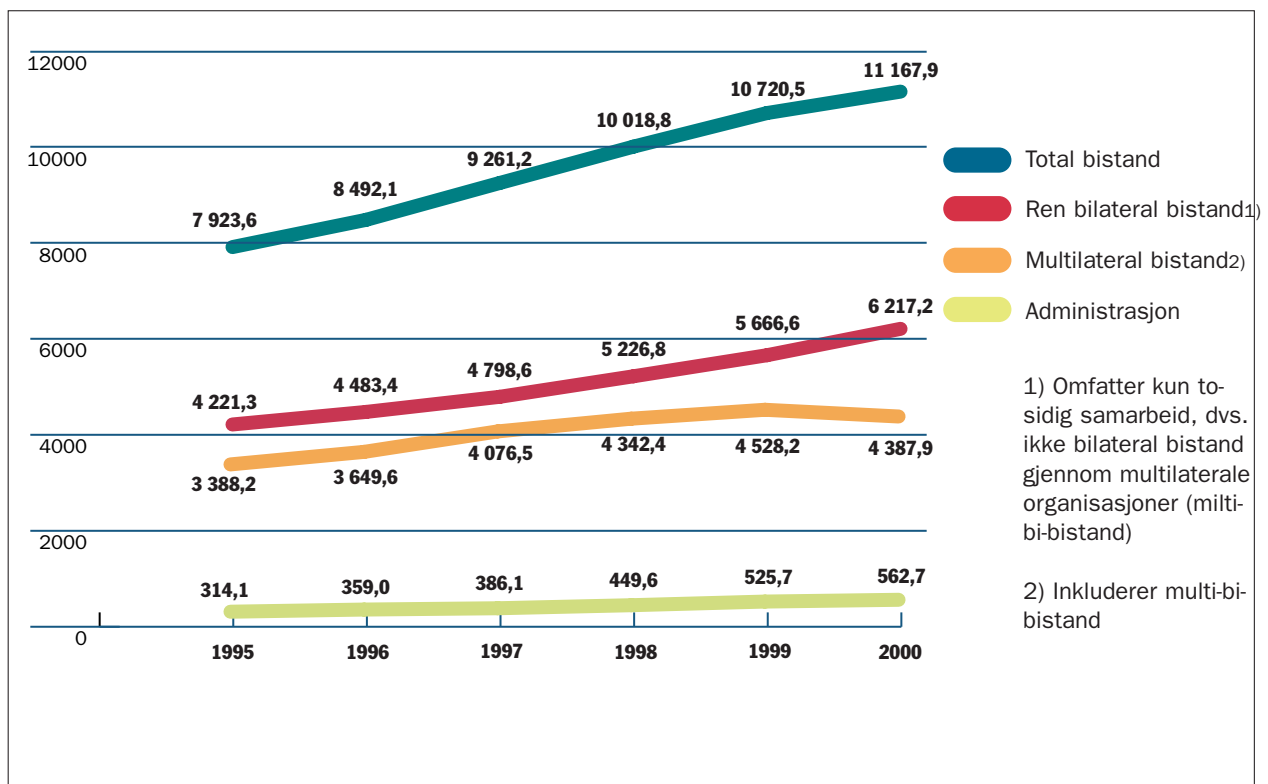
	Barn	Flykt- ninger	Kvinner	Urfolk	Funksjons- hemmede		Barn	Flykt- ninger	Kvinner	Urfolk	Funksjons- hemmede
Afrika						Asia					
Angola	63,2	24,4	55,2	0,0	10,0	Laos	3,3	0,0	2,9	3,6	0,1
Botswana	0,0	0,0	3,5	2,7	0,0	Libanon	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Burkina Faso	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	Malaysia	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
Burundi	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0	Mongolia	3,1	0,0	4,8	0,0	0,0
Elfenbenskysten	0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	Nepal	30,7	0,0	8,1	0,0	4,5
Eritrea	0,4	0,0	2,4	1,0	2,2	Pakistan	6,9	1,6	13,1	5,7	1,2
Etiopia	27,6	3,4	23,3	0,0	0,2	Det palestinske området	8,1	0,5	5,5	0,0	5,6
Ghana	0,2	0,0	0,2	0,0	0,9	Sri Lanka	6,4	11,3	1,8	0,0	1,1
Kamerun	1,0	0,0	1,1	0,8	0,0	Thailand	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Kenya	9,9	0,0	13,1	0,0	0,3	Vietnam	7,2	0,0	4,0	0,3	1,0
Kongo (dem rep)	4,1	0,0	4,0	0,0	0,0	Asia uspesifisert	1,2	0,0	1,0	0,0	0,0
Lesotho	0,0	0,0	1,1	0,0	0,5	Sum Asia	201,2	27,2	172,9	36,0	35,5
Liberia	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	Latin-Amerika					
Madagaskar	10,8	0,0	0,0	0,0	0,1	Argentina	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Malawi	0,5	0,0	1,1	0,0	0,0	Bolivia	8,7	0,0	14,8	13,4	0,1
Mali	0,9	1,4	31,6	0,0	0,0	Brasil	6,9	0,0	2,6	14,7	0,0
Mauretania	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	Chile	0,9	0,0	0,0	2,3	0,0
Mosambik	28,5	1,0	18,2	0,0	2,9	Colombia	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0
Namibia	3,7	1,6	0,0	0,0	1,4	Costa Rica	2,7	0,0	0,0	0,6	0,0
Niger	0,0	0,0	3,6	0,0	0,0	Cuba	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3
Rwanda	0,3	0,0	1,3	0,2	0,0	Ecuador	0,2	0,0	11,2	7,0	0,0
Senegal	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5	El Salvador	2,9	0,0	3,9	0,0	0,3
Sierra Leone	0,0	1,2	1,2	0,0	0,0	Guatemala	16,4	13,1	22,7	33,2	2,1
Somalia	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8	Haiti	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0
Sudan	17,4	16,5	17,0	0,0	0,0	Honduras	4,6	0,0	4,3	3,3	0,0
Swaziland	0,6	0,0	0,3	0,0	0,0	Jamaica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Sør-Afrika	26,9	0,0	23,1	3,9	0,9	Mexico	3,2	0,0	3,4	0,3	0,0
Tanzania	10,8	0,0	12,0	0,0	2,5	Nicaragua	21,9	0,0	23,8	4,7	3,5
Tchad	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	Paraguay	2,4	0,0	0,0	3,7	1,1
Tunisia	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	Peru	2,9	0,0	5,2	3,9	0,0
Uganda	31,5	8,0	33,0	1,0	10,3	Uruguay	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Zambia	61,2	0,3	51,3	3,1	6,4	Mellom-Amerika uspesifisert	1,5	0,0	7,1	0,7	0,0
Zimbabwe	26,9	1,3	33,2	7,1	4,5	Sør-Amerika uspesifisert	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sør for Sahara uspesifisert	1,8	0,0	0,8	0,0	0,0	Amerika uspesifisert	0,4	0,0	3,7	0,4	0,0
Afrika uspesifisert	16,3	0,4	24,5	0,3	8,4	Sum Latin-Amerika	76,1	13,0	103,8	88,3	8,1
Sum Afrika	347,2	60,9	358,8	20,1	56,8	Oceania					
Asia						Fiji-øyene	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0
Afghanistan	2,1	0,0	2,2	0,0	0,5	Papua Ny-Guinea	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0
Aserbajdsjan	0,8	0,0	0,0	0,8	0,0	Sum Oceania	0,9	0,0	0,9	1,3	0,0
Bangladesh	64,4	0,0	70,3	1,1	5,9	Europa					
Bhutan	0,6	0,0	0,6	0,0	0,6	Bosnia-Herzegovina	8,8	2,5	1,5	0,0	3,1
Burma	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	Tidl. Jugoslavia uspesifisert	3,8	10,2	5,0	0,0	0,0
Filippinene	4,1	0,8	4,6	0,1	3,8	Sum Europa	12,5	12,8	6,5	0,0	3,1
India	41,2	0,9	44,4	21,3	1,9	Sum Globalt uspesifisert	63,7	0,0	10,5	6,9	12,0
Indonesia	0,6	0,0	2,3	1,2	0,0	Sum	701,7	113,9	653,5	152,7	115,6
Kambodsja	13,1	11,9	4,3	0,0	4,0						
Kina	6,4	0,0	3,0	1,4	5,3						

NORAD
2000

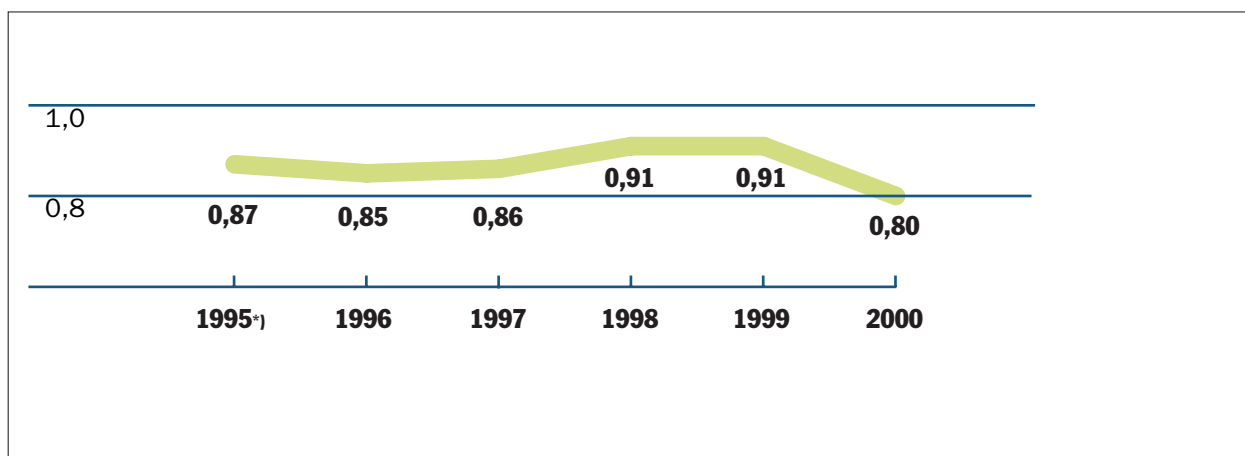
46•47

Statistikk - total

Total bistand 1995-2000 (NOK mill.)

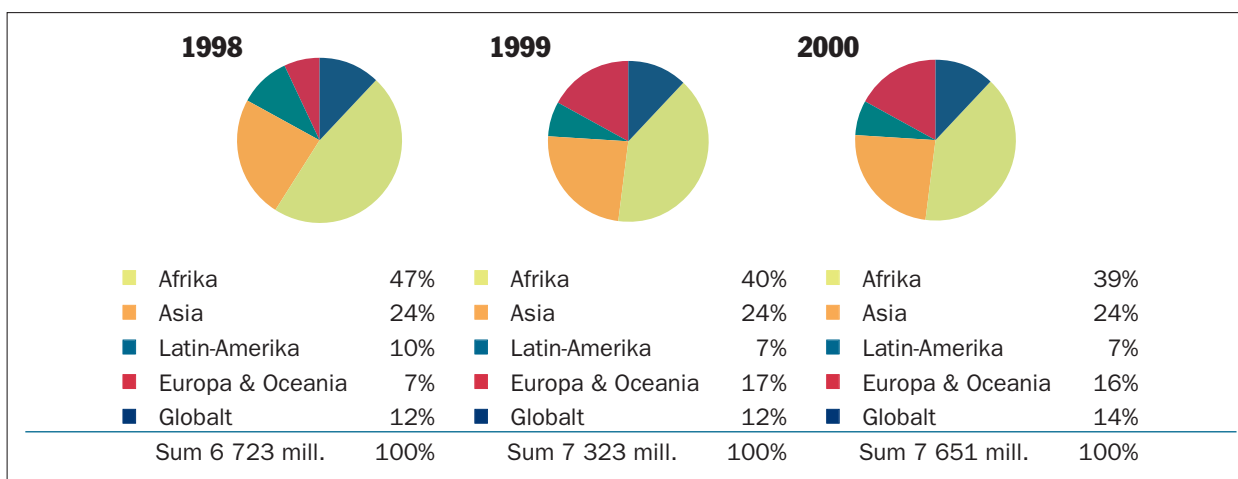
Total norsk bistand som prosent av bruttonasjonalinntekt 1995-2000 (NOK mill.)

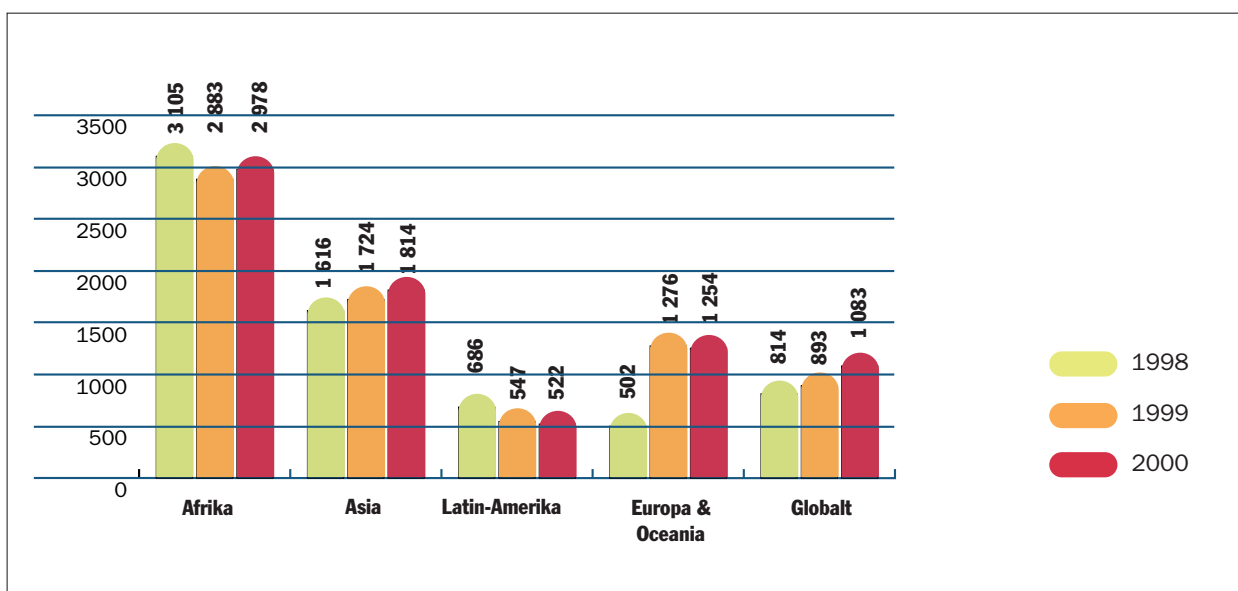

Statistikk - total

Bistand (netto) fordelt på verdensdeler 1998-2000 (prosent)

Bistand¹⁾ (netto²⁾) fordelt på verdensdeler 1998-2000 (NOK mill.)

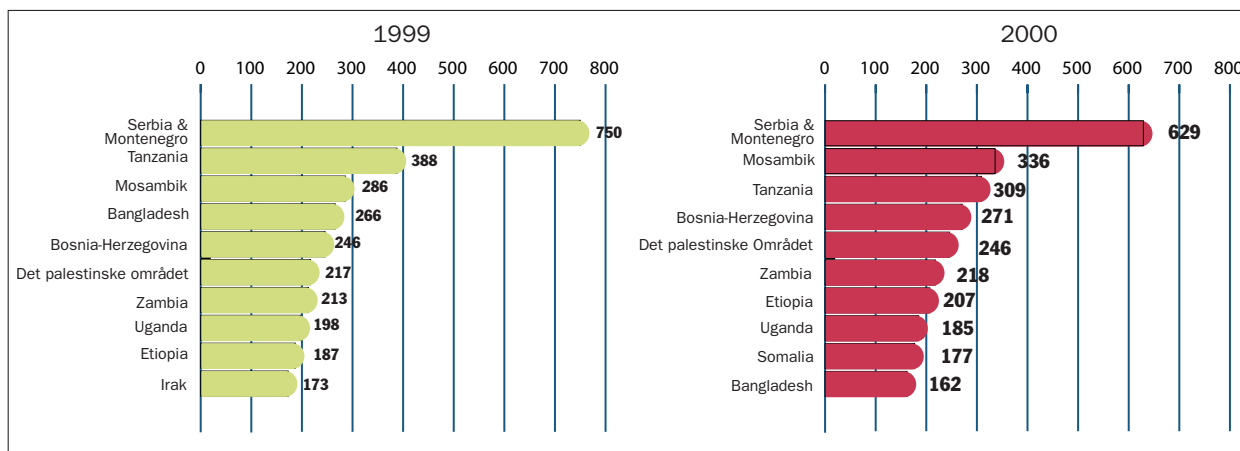
- 1) Inkluderer multi-bi bistand
- 2) Fratrasket avdrag på lån

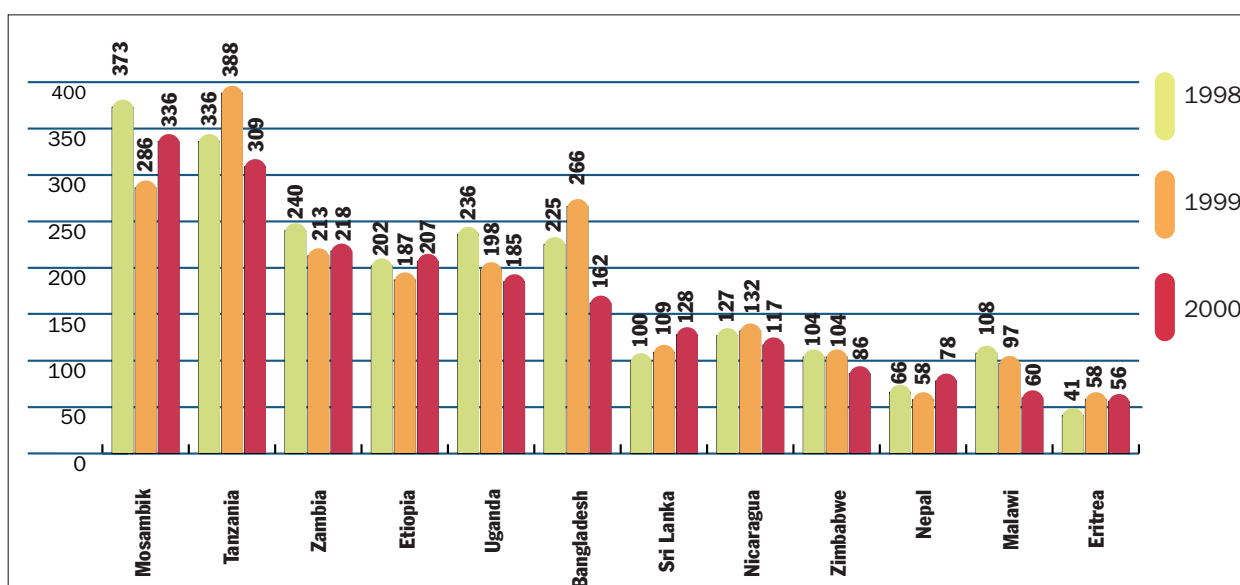
48•49

Statistikk - total

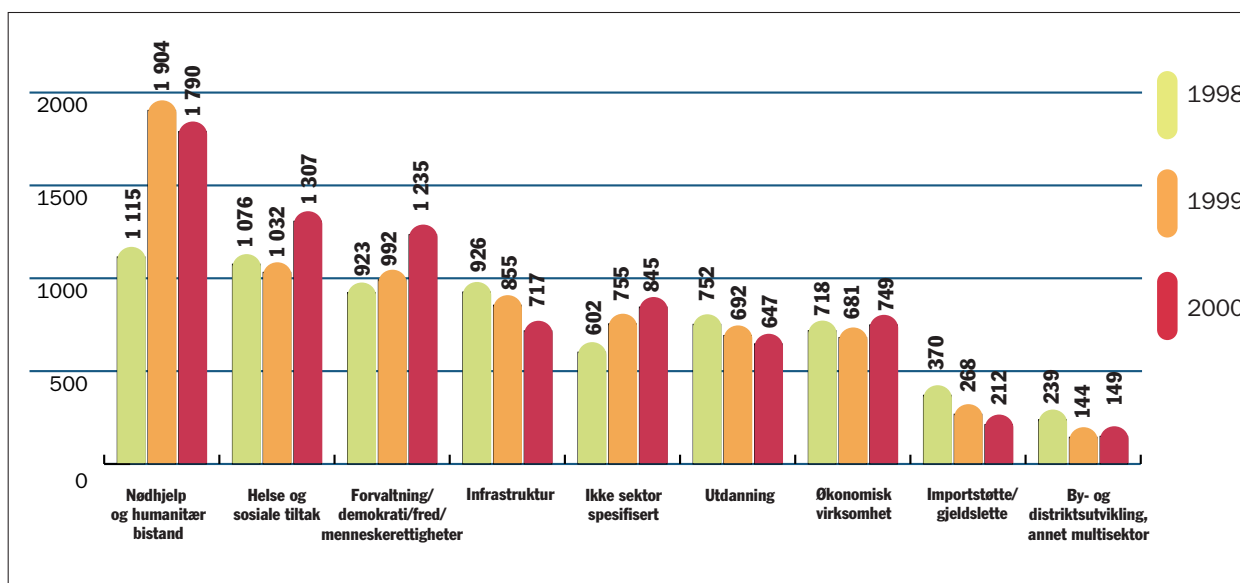
De ti største mottakerne av bistand (netto) i 1999-2000 (NOK mill.)

Bistand (netto) til prioriterte land 1998-2000 (NOK mill.)

Bistand (netto) fordelt på sektor i 1998-2000 (NOK mill.)

Statistikk - total

Bistand¹⁾ fordelt på regioner og budsjettposter, 2000 (NOK 1 000)

Budsjettpost	Afrika	Asia	Latin-Amerika	Europa	Oceania	Globalt uspesifisert	Sum
NORAD							
Langsiktig utvikling	625 946	264 520	20 982			2 760	914 208
Regionbevilgningene	857 753	169 823	82 122			68 801	1 178 500
Frivillige organisasjoner	177 617	233 218	194 110	295	2 545	124 456	732 240
Næringslivsordningene	140 594	113 513	48 925	81 275		14 606	398 912
Forskning og kompetansebygging	44 234	41 680	6 991			93 189	186 093
Utvidet samarbeid ²⁾	58 548	94 353	16 675			72 812	242 389
Ekspertter og konsulenter	10 639	9 694	1 967	58		33 853	56 211
Fred, forsoning og demokrati				41 791		1 200	42 991
Avdrag på lån						- 52 738	- 52 738
Sum	1 915 331	926 801	371 772	123 419	2 545	358 938	3 698 807
Utenriksdepartementet							
Langsiktig utvikling		63 528					63 528
Regionbevilgningene	28 000					- 3 350	24 650
Frivillige organisasjoner						3 301	3 301
Forskning og kompetansebygging	4 067	3 475				45 511	53 054
Utvidet samarbeid ²⁾	12 305	19 297	2 779			98 494	132 874
Ekspertter og konsulenter		94				32 553	32 647
Humanitær bistand, menneskerettigheter og flykningetiltak	638 687	377 228	61 621	261		155 354	1 233 151
Multi-bilateral	69 110	29 069	25 881			213 083	337 144
Multilateral	55 000	2 000				4 291	61 291
Gjeldslette	36 820		20 000			2 750	59 570
Fred, forsoning og demokrati	8 594	89 958	12 560	713 209		94 920	919 241
NORFUND	26 570	20 189	25 478	20 012		3 700	95 949
Annet	183 446	282 378	2 364	394 396		73 316	935 900
Sum	1 062 599	887 216	150 683	1 127 878		723 923	3 952 300
Sum bilateral bistand	2 977 930	1 814 018	522 456	1 251 297	2 545	1 082 862	7 651 107

1) Inkluderer bilateral og multi-bi bistand.

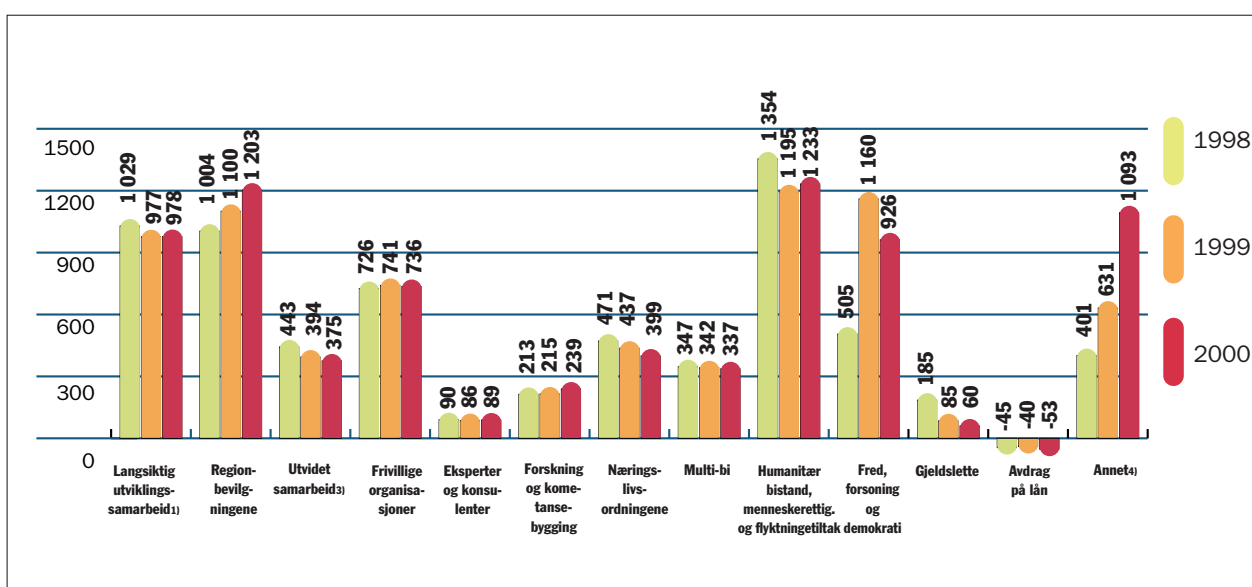
2) Inkluderer opplysningsarbeid, kultur-, kvinne- og miljøbevilgningen.

NORAD
2000

50•51

Bistand fordelt på budsjettposter 1998-2000 (NOK mill.)

1) Inkluderer Fredskorpset.

2) Utvidet samarbeid inkluderer kultur-, kvinne- og miljøbevilgningen, samt opplysningsiltak

3) Annet i 2000 omfatter støtte til flykninger i Norge NOK 864,4 mill., NORFUND 95,9 mill. og øremerkede programmer over multilaterale bevilgninger 61,3 mill. og generelle bevilgninger 61,3 mill. og generelle bidrag til internasjonalefrivillige organisasjoner 71,5 mill.

Statistikk - total

Bistand fordelt på region, land og budsjettpost 2000 (1000 kr)

	Langsiktig utviklings-samarbeid	Region bevilgning	Priv.org	Næringslivs ordningene	Forskning og kompetanse-bygging	Utvidet samar-beid	Eksp. & kons.	Humanitær bis-tand, menneske-rettligh. & flyktninger	Fred, forsoning & demokrati	Multi-bilateral bistand	Gjeldslette	Avdrag på lån	NORFUND	Annet	Totalt
Afrika															
Algerie							3 392						5 840	9 232	
Angola		87 514	3 848	927		1 000	430	51 642				575		145 937	
Botswana		13 089	7 258	650	1 163					1 308			29	23 498	
Burkina Faso		123	62							3 679				3 864	
Burundi		424	3 646				39 743	1 680					1 480	46 973	
Djibouti							2 460							2 460	
Egypt		2 208	540	1 034	247	4 764	16						741	9 551	
Ekvatorial Guinea			306											306	
Elfenbenskysten			843					500						1 343	
Eritrea	9 012	10 972	3 224			900	72	23 161		1 236			7 813	56 392	
Etiopia	21 980	86 346	4 613		5 967	1 820	349	65 175	400	8 500			12 171	207 321	
Gambia		260	1 420											1 680	
Ghana			966	171	1 838						25 000		329	28 303	
Guinea-Bissau			61											61	
Kamerun			2 791		1 270								1 974	6 034	
Kapp Verde			214	282										496	
Kenya		12 867	2 729					8 747					1 070	25 414	
Kongo								16 714					741	17 455	
Kongo (dem rep)			4 810		139			44 859						49 808	
Lesotho			1 707											1 707	
Liberia			2 376					-691					904	2 588	
Madagaskar		35 254					5	4 408						39 667	
Malawi	39 306	16 481	1 114	467			782	1 676						59 827	
Mali		46 375	6 914	544	2 514	265		10		1 294				57 916	
Marokko													1 069	1 069	
Mauretania			3 317											3 317	
Mauritius			76									8 180		8 256	
Mosambik	189 975	97 110	9 347	4 730	1 636	37	1 217	26 835				4 627	575	336 089	
Namibia	-1 23 181		1 543	36 558	1 544					16			164	63 006	
Niger			3 984					45					164	4 193	
Nigeria			288	50	120			1 044	470				2 220	4 192	
Rwanda		2 340	85					33 695					1 480	37 600	
Sao Tome & Principe					913									913	
Senegal			2 752							11 820				14 572	
Sentral Afrikanske Republikk								2 795						2 795	
Sierra Leone			1 525					71 582					4 030	77 137	
Somalia		8 529						34 030					134 319	176 878	
Sudan		38 721	5 963					75 110					4 934	124 728	
Swaziland		555	320											875	
Sør-Afrika	108 656	2 657	3 038	7 388	4 297	984	520	1 280	753					129 573	
Tanzania	178 024	52 929	16 876	27 891	3 532	1 362	2 618	18 490	371			7 164	164	309 419	
Tchad			877										164	1 041	
Togo							500							500	
Tunisia					955					200			329	1 484	
Uganda	75 000	65 983	16 563	10 988	1 795	15	1 547	12 660					164	184 716	
Zambia	82 794	60 616	24 537	48 715		66	1 309							218 038	
Zimbabwe	29 857	28 423	10 865	4 548	5 194	3 754	542	2 768						85 951	
Sør for Sahara uspesifisert	30 519	96		125	39 492	58								70 290	
Afrika uspesifisert	56 276	26 506		11 959	13 080	711 100 115	1 097	52 124				6 599	55 000	323 467	
Sum Afrika	625 946	885 753	177 617	140 593	48 301	70 853	10 639	638 687	8 594	69 110	36 820	0	26 570	238 446	2 977 929
ASIA															
Afghanistan		771	4 602				51 883						53 291	110 547	
Armenia								8 025					10 527	18 551	
Aserbadjan			2 306			690		12 440					4 195	19 630	
Bangladesh	103 359	13 802	24 688	2 269	419	1 969	1 541	9 381				189	4 030	161 649	

Statistikk - total

	Langsiktig utviklings-samarbeid	Region bevilgning	Fiv.org	Næringslivs ordningene	Forskning og kompetanse-bygging	Utvidet samarbeid	Eksp. & kons.	Humanitær bistand, menneskerettigh. & flyktninger	Fred, forsoning & demokrati	Multi-bilateral bistand	Gjeldslette	Avdrag på lån	NORFUND	Annet	Totalt
Bhutan		10 039	570	207	1 531			330							12 676
Burma			476				94	24 561						164	25 295
Filippinene			8 451	3 440	5 863			2 449				20 000			40 203
Georgia									14 038				4 030		18 069
India		21 084	23 658	1 709	102	13 641	1 501	8 403					575		70 673
Indonesia		6 000	6 503	1 422	865	2 665		25 322	8 209						50 986
Irak								31 796						91 483	123 278
Iran								1 501	80	2 500				41 622	45 703
Jordan	19 100		205		135	660		8 892						575	29 568
Kambodsja		17 088	17 320	6 604				13 078							54 090
Kasakhstan									1 164					7 237	8 401
Kina			12 186	14 043	10 855	31 548	1 364	15 610						1 480	87 087
Kirgisistan									154					2 386	2 539
Laos		14 025	9 089	34 796		6 118	529	927		9 275					74 760
Libanon			6 297					24 721						1 809	32 828
Malaysia			1 540		162										1 702
Maldivene				90											90
Mongolia			5 843			4 500		1 472						164	11 979
Nepal	39 802	14 550	14 622	3 815	2 170	420	800							2 220	78 399
Nord-Korea								29 275							29 275
Pakistan		11 103	10 565	16	651	10 175	489							25 659	58 658
Det palestinske området	129 877		31 670	17 545	3 923	1 750	688	58 030	196					2 000	245 678
Sri Lanka	30 929	7 794	32 656	25 947	355	2 245	1 477	11 573						15 141	128 117
Syria	300				3 000			559						11 431	15 290
Tadsjikistan									6 699					3 125	9 824
Thailand			1 332	371	1 172			491							3 366
Turkmenistan														904	904
Usbekistan				760										329	1 089
Vietnam		20 013	9 988	183	6 636	7 209	980	9 283							54 292
Yemen						1 000									1 000
Øst-Timor		9 000			315			21 464	130						30 909
Midtøsten uspesifisert	4 682							11 295	-7						15 970
Sør Asia uspesifisert			424					324							748
Asia uspesifisert		24 554	8 228	295	7 000	29 059		14 933	38 831	17 294					140 194
Sum Asia	328 049	169 823	233 218	113 513	45 155	113 650	9 789	377 228	89 958	29 069	0	0	20 189	284 378	1 814 018
LATIN-AMERIKA															
Argentina			64												64
Barbados			541												541
Belize			539					1 273							1 812
Bolivia			24 624												24 624
Brasil			19 779					537							20 316
Chile			4 020					439						1 280	5 739
Colombia			4 906					33 046	12 334					756	51 041
Costa Rica		557	2 687		1 984		-168								5 059
Cuba			6 805	95					238						7 138
Dominikanske Republikk			1 836					17							1 853
Ecuador			15 078					356					3 097		18 531
El Salvador		4 956	5 762						-12					164	10 870
Guatemala		34 171	29 642		4 006	468	39	3 064							71 390
Guyana								231			20 000				20 231
Haiti			633					9 663		5 000					15 295
Honduras		4 951	6 777					5 600							17 328
Jamaica			1 624			1 500									3 124
Mexico			3 748					150							3 898
Nicaragua		20 982	8 621	37 517	20 877	1 002	3 721	2 068	-29	6 727			15 023		116 508
Paraguay			6 587	14 349									4 451		25 387
Peru			10 869					1 161						164	12 195
Uruguay			233												233
Venezuela						25		2 920							2 945

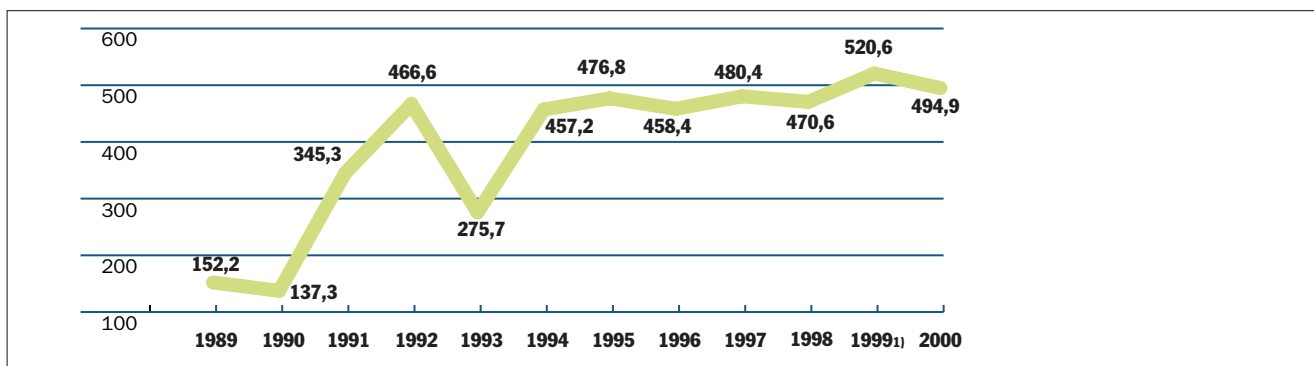
NORAD
2000

52•53

Statistikk - total

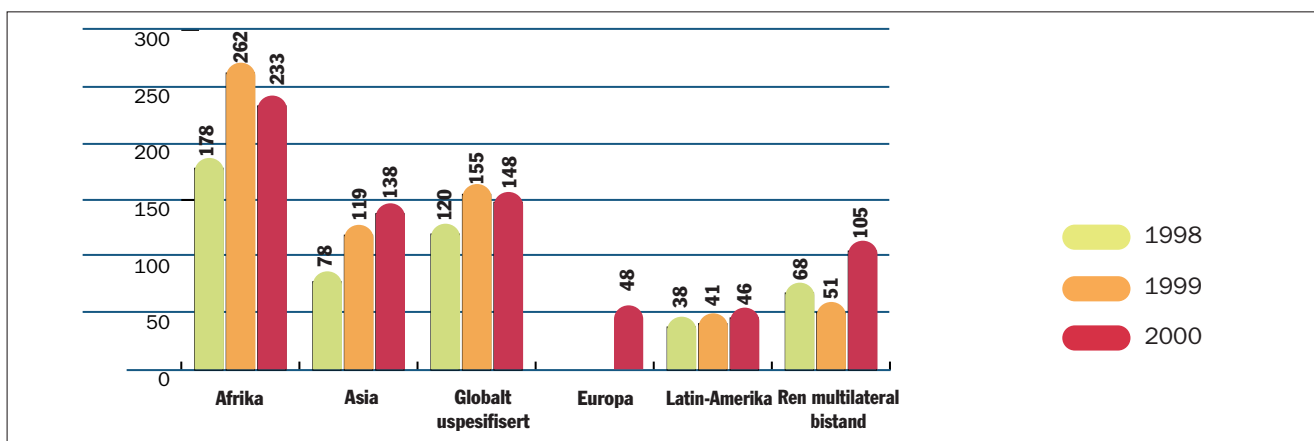
	Langsiktig utviklings-samarbeid	Region bevilgning	Friv.org	Næringslivs ordningene	Forskning og kompetanse-bygging	Utvidet samarbeid	Eksp. & kons.	Humanitær bistand, menneske-rettigh. & flyktninger	Fred, forskning & demokrati	Multi-bilateral bistand	Gjeldsløtte	Avdrag på lån	NORFUND	Annet	Totalt
Mellom-Amerika uspesifisert	28 867	1 541	4 719			11 922	27	2 250		1 849			2 907		54 084
Sør-Amerika uspesifisert		1 589													1 589
Amerika uspesifisert		6 711	8 884			1 818		945		12 305					30 664
Sum Latin-Amerika	20 982	82 122	194 110	48 925	6 991	19 454	1 967	61 621	12 560	25 881	20 000	0	25 478	2 364	522 456
EUROPA															
Albania									23 950					7 237	31 187
Bosnia-Herzegovina			79 918						143 253			9 806	37 753	270 729	
Kroatia									40 145				3 995	44 140	
Makedonia(Fyrom)									6 824				1 645	8 468	
Moldova									489				5 263	5 752	
Serbia og Montenegro									304 316				324 440	628 756	
Slovenia													575	575	
Tyrkia								261	1 661				13 487	15 409	
Tidl. Jugoslavia uspesifisert			1 357						28 181			10 206		39 744	
Europa uspesifisert		295					58		206 183					206 536	
Sum Europa	0	0	295	81 275	0	0	58	261	755 001	0	0	0	20 012	394 396	1 251 297
OCEANIA															
Fiji-Øyene			912												912
Papua Ny-Guinea			1 633												1 633
Sum Oceania	0	0	2 545	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 545
Globalt uspesifisert	2 760	65 451	127 756	14 606	138 700	171 306	66 405	155 354	96 120	213 083	2 750	-52 738	3 700	77 608	1 082 862
Total bilateral bistand	977 737	1 203 150	735 541	398 912	239 147	375 263	88 858	1 233 151	962 232	337 144	59 570	-52 738	95 949	997 191	7 651 107

Total bistand via næringslivsordningene 1989-2000

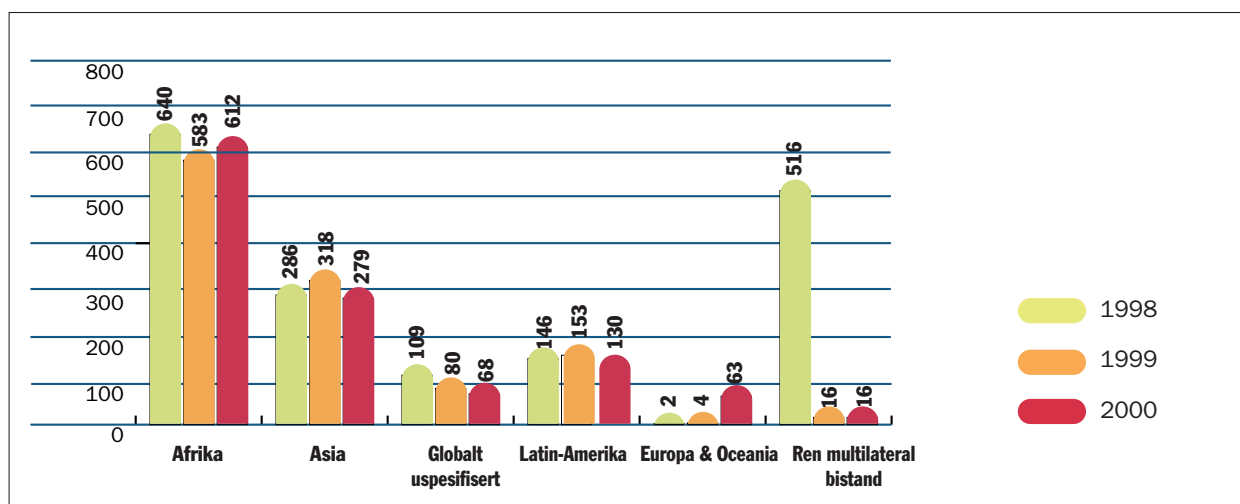
1) 1999 er korrigert for utbetalinger via NORFUND

Samlet forskningsstøtte fordelt på regioner 1998-2000¹⁾ (NOK mill.)

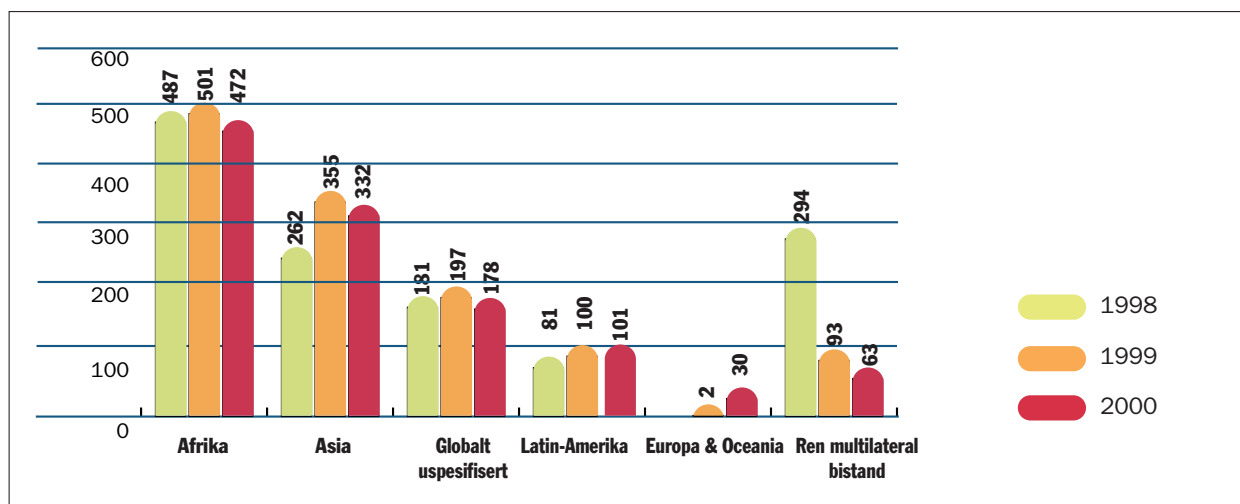

1) For 1998 definert som målområde forskningsrettet. For 1999 definert som delmål i kategorien "Målsetting for forskning".

Statistikk - total

Samlet bistand til kvinner og likestilling fordelt på regioner 1998-2000¹⁾ (NOK mill.)

1) Fordelt på regioner er både bilateral og multibi-bistand

Samlet bistand miljørettede tiltak fordelt på regioner 1998-2000¹⁾ (NOK mill.)

1) For 1998 definert som målområde for miljørettet bistand med kategoriene befolkningsbegrensende tiltak, miljøspesifikke tiltak. For 1999 definert som delmål eller hovedmål i kategorien "Målsetting for miljø". Utvalget i denne oversikten er endret i forhold til tidligere års fremstillinger, for å gi et bedre grunnlag for sammenligning.

54•55

Bistandsrepresentasjoner

ANGOLA

Royal Norwegian Embassy

Caixa Postal 3835, Luanda
Tlf. + 244 2 44 99 36/75 22/79 22
Fax. + 244 2 44 62 48
Ambassadør: Bjørg Leite
Tel. (priv.): + 244 2 32 14 19
E - mail: emb.luanda@norad.no

BANGLADESH

Royal Norwegian Embassy

G.P.O.Box 548, Dhaka-1000
Tlf. + 880 2 881 62 76/63 03
Fax. + 880 2 882 36 61
Ambassadør: Gerd Wahlstrøm
Tel. (priv.): 880 2 882 39 29
E - mail: emb.dhaka@norad.no

DET PALESTINSKE OMRÅDET

Representative Office of Norway to the Palestinian Authority, West Bank/Gaza

P.O. Box 25161, Shu'fat,
97300 Jerusalem
Tel. + 972 2 234 30 90/1/2/3
Fax. + 972 2 234 30 94
Ministerråd: Geir O. Pedersen
Tel. (priv.): + 972 2 581 53 85
E - mail: rep.office.alram@norad.no

ERITREA

Royal Norwegian Embassy, p.t. Addis Abeba

P.O.Box 5801, Asmara
Tel. + 291 1 20 12 91
Fax. + 291 1 12 65 71
E - mail: froydisa@eol.com.er

ETIOPIA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 8383, Addis Abeba
Tel. + 251 1 71 07 99
Fax. + 251 1 71 12 55/71 36 05
Ambassadør: Oskar Oskarsson
Tel. (priv.): + 251 1 71 53 87
E - mail: emb.addisabeba@norad.no
emb.addisabeba@mfa.no

GUATEMALA

Royal Norwegian Embassy

14 Calle 3-22, Zona 10
Edificio Murano Cente, Nivel 15
CA-Guatemala 01010
P.O.Box 02 5345, Miami,
Florida 33102, USA
Tel. + 502 366 59 08
Fax. + 502 366 59 28
Ambassadør: Rolf O. Berg
Tel. (priv.): + 502 368 28 22
E - mail: emb.guatemala@norad.no

INDIA

Royal Norwegian Embassy

50 C Shantipath, Chanakyapuri
110 021 New Delhi
Tel. + 91 11 687 35 32/31 42/35 73
Fax. + 91 11 687 38 14
Ambassadør: Truls Hanevold
Tel. (priv.): + 91 11 688 55 08
E - mail: emb.newdelhi@norad.no

MALAWI

Royal Norwegian Embassy

Private Bag B 323, Lilongwe 3
Tel. + 265 77 42 11/12 12/26 12
Fax. + 265 77 28 45
Ambassadør: Asbjørn Eidhammer
Tel. (priv.): + 265 79 47 93/44 46
E - mail: emb.lilongwe@norad.no

MOSAMBIK

Royal Norwegian Embassy

Caixa Postal 828, Maputo
Tel. + 258 1 42 94 11/12/13/15/ 16
Fax. + 258 1 42 94 10
Ambassadør: Henning Stirø
Tel. (priv.): + 258 1 49 75 74
E - mail: emb.maputo@norad.no

NEPAL

Royal Norwegian Embassy

P.O. Box 20765, Kathmandu
Tel. + 977 1 53 72 12/ 54 53 07
Fax. + 977 1 54 52 26
Ambassadør: Ingrid Ofstad
Tel. (priv.): + 977 1 54 23 63
E - mail: norwayemb@wlink.com.np

NICARAGUA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 2090, Managua
Tel. + 505 2 66 22 97/98/99
Fax. + 505 2 66 33 03
Ambassadør: Idar Johansen,
tilsettes sommeren 2001
Tel. (priv.): + 505 8 82 32 77
E - mail: emb.managua@norad.no

PAKISTAN

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 1336, Islamabad
Tel. + 92 51 22 797 20/21/22/23
Fax. + 92 51 22 797 26/29
Ambassadør: Tore Toreng
Tel. (priv.): + 92 51 22 797 31
E - mail: emb.islamabad@norad.no

SRI LANKA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 2010, Colombo
Tel. + 94 1 46 96 09/11 - 14
Fax. + 94 1 69 50 09
Ambassadør: Jon Westborg
Tel. (priv.): + 94 1 67 41 45
E - mail: emb.colombo@norad.no

SØR-AFRIKA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 9843, Pretoria 0001
Tel. + 27 12 342 61 00
Fax. + 27 12 342 60 99
Ambassadør: Per Ø. Grimstad
Tel. (priv.): + 27 82 901 81 11
E - mail: emb.pretoria@norad.no

TANZANIA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 2646, Dar es Salaam
Tel. + 255 22 2 11 33 66
Fax. + 255 22 2 11 65 64
Ambassadør: Nils - Johan Jørgensen
Tel. (priv.): + 255 22 2 66 83 60
E - mail: emb.daressalaam@norad.no

UGANDA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 22770, Kololo, Kampala
Tel. + 256 41 34 36 21/67 33/67 57
Fax. + 256 41 34 39 36
Ambassadør: Arild Øyen
Tel. (priv.): + 256 41 34 26 57
E - mail: emb.kampala@norad.no

VIETNAM

Royal Norwegian Embassy

G.P.O. Box 296, Hanoi
Tel. + 84 4 826 21 11
Fax. + 84 4 826 02 22
Ambassadør: Per G. Stavnum
Tel. (priv.): + 84 4 934 36 74
E - mail: emb.hanoi@norad.no

ZAMBIA

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box 34570, Lusaka 10101
Tel. + 260 1 25 21 88/26 25/26 35
Fax. + 260 1 25 39 15
Ambassadør: Halvard Lesteberg
Tel. (priv.): + 260 1 25 42 12
E - mail: emb.lusaka@norad.no

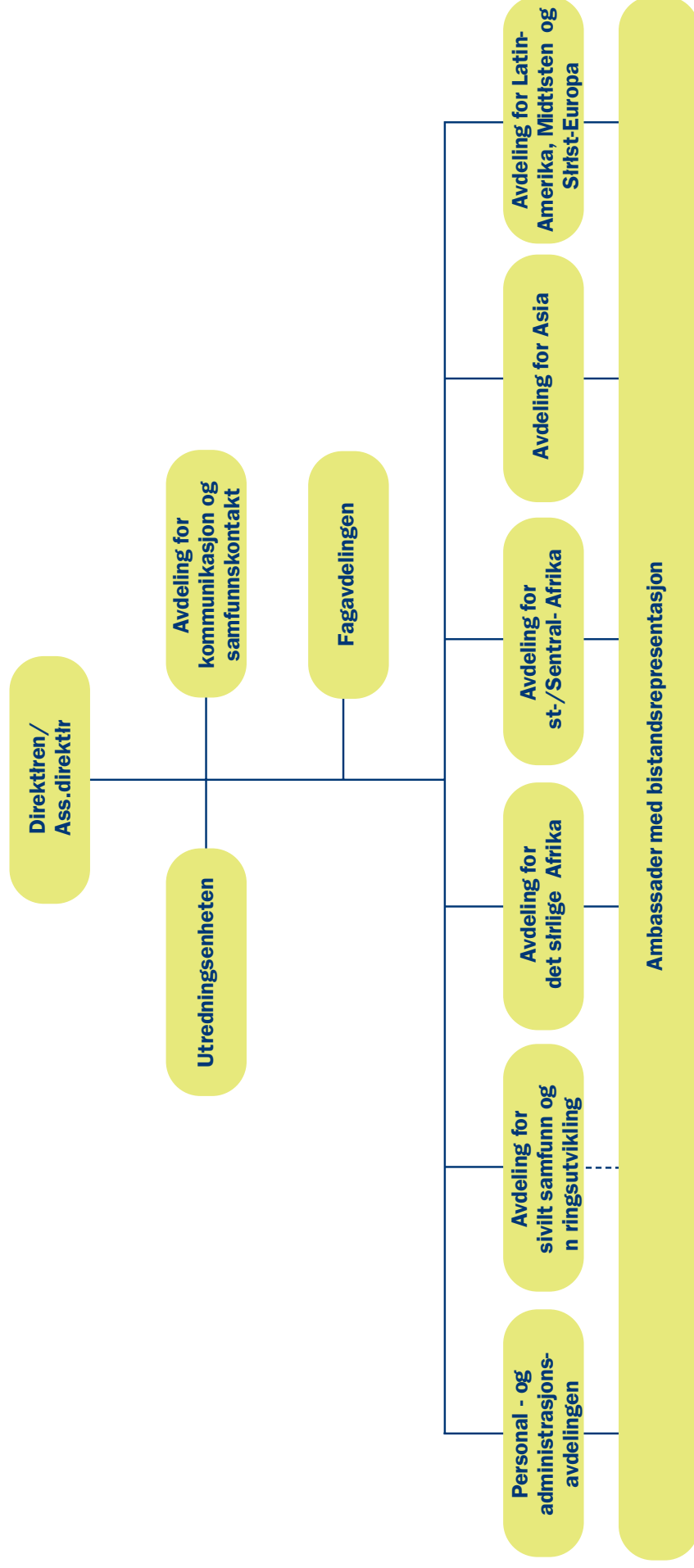
ZIMBABWE

Royal Norwegian Embassy

P.O.Box A 510, Avondale, Harare
Tel. + 263 4 25 24 26
Fax. + 263 4 25 24 30
Ambassadør: Arild Eik
Tel. (priv.): + 263 4 74 50 68
E - mail: emb.harare@norad.no

Organisasjonskart for Direktoratet for utviklingssamarbeid - NORAD

Natasha Issa (14) var en av mange ivrige tilhørere da regjeringspartiet Chama Cha Mapinduzi (CCM) holdt valgkampmøte i Zanzibars gamle steinby i oktober. Natasha har ikke selv stemmerett, men er politisk interessert. Hennes families parti er CCM, og Nathasha er sikker på at partiet vil stå for stabilitet og trygghet i Tanzania og på Zanzibar i flere år framover.

Postadresse:
Postboks 8034 Dep.
Besøksadresse:
Ruseløkkveien 26
0030 OSLO
Norge

Tlf.: (47) 22242030
Faks: (47) 22242031
Internet:
www.norad.no
E-post:
postmottak@norad.no